

Ročník IV.

1906.

Číslo 1. a 2.

Vychází čtyřikrát do roka. — Předplácí se na rok
1 K, do něm. zemí 1 K 10 h, do ostatních zemí 1 K 20 h.
Cena jednotlivých sešitů udá se zvlášť podle tiskových
----- archů. -----

OBRANA VÍRY

Vydává Tisková Liga v Praze.

Redaktor

Dr. Rud. Horský.

Pořadatel: **VLASTIMIL HÁLEK.**

*

Vstal Ježíš Kristus z mrtvých.

Napsal Jaroslav Dlouhý.

Cena 80 h.

V PRAZE.

Knihtiskárna družstva Vlast v Praze. — Nákl. Tiskové ligy.
1906.

MILÁČEK PÁNĚ.

Ctitelům nejsvětější Svátosti oltářní kytici tuto uvil Th. Dr. Karel L. Řehák.

Se schválením nejdůst. kníž. arcib. konsistoře v Praze.

Doufáme, že všem duším, po dokonalosti křesťanské toužícím a Spasitele ve Svatostánku milujícím, vložíme přemilý dárek do rukou!

Cena brožirované K 1.20, s červenou ořízkou K 1.40, se zlatou ořízkou K 1.60.

Laskavé nabídky přijímá

administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Skvostným dárkem na památku Svatého přijímání, biřmování nebo kanonické visitace může býti

P. Martina z Kochemu

PROSTOMILÁ KNÍŽKA

čili

K MODLITBĚ, ROZJÍMÁNÍ I ŽIVOTU DOKONALÉMU PROSTINKÝ NÁVOD PRO KAŽDÉHO.

Přeložil se svolením nejd. k. a. konsistoře v Praze ze dne 30. ledna 1901

ThDr. Karel L. Řehák,
farář u sv. Ducha v Praze.

Cena vázaného ex. 1 K, se zlatou ořízkou K 1.20.

Roztomilou tuto modlitební knížečku, vkusně v kapesním formátě v plátně vázanou, vřele doporučí

nakladatelství družstva Vlast
v Praze, čp. 570-II.

**Jednota českého katol. učitelstva v král.
Českém**

vydává

Vychovatelské letáky:

Číslo 3. **Několik rad rodičům** od Fr. Jelínka. — Cena 2 hal.

Číslo 4. **Na stráž! K obraně!** Cena 4 h.

Číslo 5. **S náboženstvím — do všech škol! S neznabohy ze všech škol!** Cena 4 hal.

Číslo 6. **Volná škola.** Cena 4 hal.

Číslo 7. **Proti náboženské výchově mládeže.** Cena 4 hal.

Číslo 8. **Škola a učitel — poměr k církvi.** Od Jos. Katky. Cena 2 hal.

Na 10 exemplářů dává se 1 zdarma.

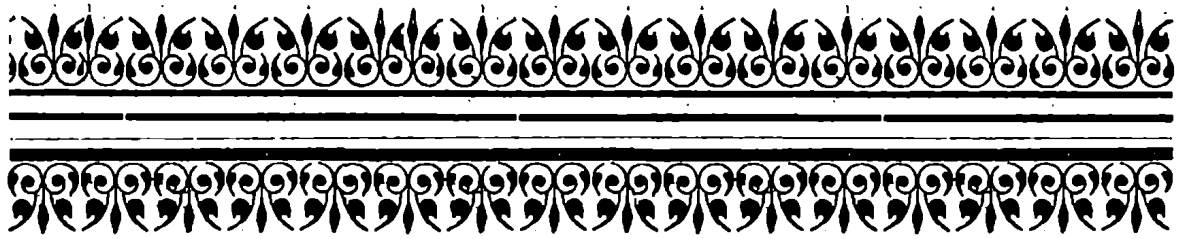
Objednávky vyřizuje obratem pošty:

admin. družstva Vlast, Praha, čp. 570-II.

Pozn. Č. 1.: »Matka — dítě« — č. 2.: „Dobrá matka — dobrý otec“ jsou rozebrány.

Praktický spolkový rádce.

Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organizatory, agitatory, a vůbec pro každého člena spolků československých. — Sestavil *T. J. Jiroušek*. — Cena 50 h. Objednávky vyřizuje: *admin. družstva Vlast v Praze, 570-II.*

Předmluva.

Socialní demokraté, kterým prý »je náboženství věcí soukromou«, před nedávnem vydali a s velikou horlivostí rozšiřovali spisek : »Přirozená smrt Ježíšova«. Pročetli jsme tuto knížku a poznali, že není ničím jiným, než na nevědomost čtenářů vypočteným sestavením racionalistických námitek proti zmrtvýchvstání Krista Pána. Nedivíme se tomuto jednání pranic. Kterak totiž socialní demokraté rozumějí své zásadě »náboženství je věcí soukromou«, zvláště když se jedná o církev katolickou, je všeobecně známo. A že racionalisté, úhlavní to nepřátelé božství Krista Pána a všeho zjeveného náboženství, se jali s nemalou zuřivostí bojovati zvláště proti zmrtvýchvstání Páně, není nám rovněž divno ani dost málo : Vycítili zcela dobře velikou důležitost tohoto zázraku pro křesťany.

1. Neb kdyby tělo Ježíšovo bylo podlehlo v hrobě zničení, pak by byl nadarmo pracoval, marným bylo by jeho učení, bezvýznamným

jeho utrpení a smrt. Pak by se bylo vyplnilo, co plyne ze slov učedníků jeho, jdoucích do Emaus: ¹⁾ »My pak jsme se nadáli, že by měl vykoupiti lid israelský, ale nyní tomu všemu třetí den jest, jakž se to stalo,« t. j. nyní je již všemu konec.

2. Kdyby byl Kristus nevstal z mrtvých, pak by také ani nebyl Bohem. Či jaký by to byl Bůh, který by násilnou smrtí život ukončil a v hrobě zpráchnivěl?! Je sice pravda, že i jiné zázraky jsou důkazem jeho božství. Než jsou jimi pouze ve spojení s jeho zmrtvýchvstáním. Neb ostatním jeho zázrakům podobné zázraky činil Bůh i skrze pouhé světce. Zmrtvýchvstání Páně je však zázrakem zázraků a jedině ono je zcela věrohodným důkazem jeho božství.

3. Kdyby pak Ježíš nebyl Bohem, pak by nás byl ani nevykoupil, neb svět mohl vykoupiti pouze Bůh. Ba pak bychom neměli ani žádné jistoty, že i my z mrtvých vstaneme. Sv. apoštol Pavel potvrzuje zcela jasně a jistě, že pouze na zmrtvýchvstání Páně závisí zmrtvýchvstání naše.²⁾

Zkrátka v tomto ohledu platí i další slova téhož apoštola: ³⁾ »Nevstal-li Kristus z mrtvých, marná jest víra vaše.«

A toho právě dosáhnouti, učiniti víru naši marnou vyvrácením zmrtvýchvstání Ježíše Krista, toť si obrali racionalisté za hlavní úkol.

¹⁾ Luk. 24., 21. ²⁾ I. Kor. XV. ³⁾ I. Kor. XV., 14.

Vizme však již, s jakým se při tom potkali výsledkem . . .

My, katoličtí křesťané, věříme o Kristu, jak se modlíme v apoštolském vyznání víry : »umřel, pohřben jest, . . . třetího dne vstal z mrtvých.« V čem se s námi všichni racionalisté shodují, je toliko : »pohřben jest.« Co se ostatního týče, nesouhlasí s námi, nesouhlasí však také mezi sebou. Jedni totiž volají : »Kristus nevstal z mrtvých, protože na kříži vůbec neumřel.« Druzí pak sice připouštějí, že Kristus na kříži skutečně zemřel, ale dodávají : »z mrtvých přece nevstal.« A tak nám sami určují postup práce. Jest nám nejprve zodpověděti otázku smrti Kristovy na kříži a pak otázku jeho zmrtvýchvstání.

Část první.

Umřel Ježíš Kristus na kříži skutečně?

Hlava první.

D ů k a z y :

§ 1. *Důkazy fyziologické.*

Tolik je jisto, že utrpení Krista Pána v posledních dvou dnech jeho života pozemského byla *nezměrná*.

Trpěl dříve ještě, než byl zajat. Již na hoře Olivetské »postaven byl v úzkosti smrtelné.«⁴⁾ A tato úzkost jeho byla tak veliká, že se potil *krví*, skutečnou *krví*. Domněnka, že to byl pouze pot obyčejný, neplatí. Něco, co je evangeliu tak jistě dokázáno, popírati bez důkazů přece nejde! Nebylo by lze tak jednati, i kdyby to byl pot zázračný. Je to tedy tím méně možno, když starší i novější lékaři dosvědčují, že krvavý pot, v němž voda s krví smísená jest, ač řídký, přece je možný v nejvyšším rozčilení neb v nej-

⁴⁾ Luk. XXII., 43.

vyšší úzkosti. A vskutku! Jak veliká byla úzkost Ježíšova na hoře Olivetské, naznačil on sám slovy: ⁵⁾ »smutná je duše má až k smrti.« Tento výrok vyvrací zároveň mínění, že by toto utrpení bylo pouze morální, t. j., že by při něm byla trpěla pouze duše, a tělo že by o utrpení ničeho nevědělo. Nikoli! Vzrušení duševní působilo u Krista na tělo tak, že to byl jeho první zápas smrtelný. Pochopíme to nejlépe z toho, že tento krvavý pot Ježíšův řinul po svatém jeho těle až na zemi a ji svlačil.⁶⁾ Uvážíme-li, že tento pot tekł až na zemi, ač dříve nevyhnutelně do šatu vsákl, jak hojný to byl pot! Ač Kristus při tomto velikém utrpení nezemřel, jak by přece bylo lehce možno, tolik je jisto, že jej tento krvavý pot velmi *vysílil*.

Tato slabost jeho se ještě zvýšila bezesnou nocí, pobytem v žaláři uprostřed biřiců jej políčkujících, cestami k Pilátovi, Herodovi a opět zpět. Byť i ty cesty nebyly příliš dlouhé, pro Krista uprostřed katanů, kteří zajisté ranami neskrbli i tu, byly přece obtížné a jeho únavu jenom zveličovaly.

Než dále! Takto vysíleného Krista dal Pilát bičovati. Co znamenalo teprve to?!

Způsob bičování byl dvojitý: židovský a římský.

U židů užívalo se při něm dutek toliko o třech řemíncích. Počet ran řídil se počtem a ve-

⁵⁾ Mat. XXVI., 38.

⁶⁾ Luk. XXII., 44.

likostí hříchů. Nikdy však nesměl přestoupiti počtu čtyřiceti, jak předpisoval zákon Mojžíšův.⁷⁾

U římského způsobu bičování nebyl počet ran zákonem vůbec stanoven. To záleželo na libovůli soudců, ba i biřiců. Rovněž se i při něm neužívalo prostých řemínků, ale důkladných prutů neb dutek, jichž řemínky na koncích byly opatřeny buď kuličkami olověnými, buď kovovými háčky neb ostny z kostí. Odsouzenec byl až po bedra obnažen a přivázán k nízkému sloupu tak, že záda jeho byla ohnuta, a kůže na nich napjata. Již po několika ranách byla kůže roztrhána na cáry a padala s těla; ostré ostny a háčky vnikaly dosti hluboko do těla a trhaly kus masa za kusem, že i žíly a vnitřnosti bylo viděti, a kosti byly obnaženy.

A takto nebičoval ubohého odsouzence pouze jeden člověk, nýbrž jak potvrzuje sv. Jeronym⁸⁾ šest katanů. Vždy dva z nich zároveň, každý s jedné strany, bili ubožáka tak dlouho, až sami byli unaveni. Pak nastoupili na jejich místo druzí dva atd. Stalo se nejednou, že se bičovaný pod ranami skácel *mrtev*.

Takovýmto strašným způsobem byl bičován také Kristus. Neb Pilát, Říman, dal jej bičovati svými vojíny po způsobu římském. Dá se předpokládati, že Pilát sám jim přikázal, aby ranami

⁷⁾ Deut. XXV., 3.

⁸⁾ Cfr. dr. Jakob Schmitt: Erklerung des Katechismus I., str. 322.

neskrblili. Obmýšleje totiž Krista propustiti, chtěl takto vzbuditi i v zatvrzelých srdcích nepřátel jeho útrpnost, aby již nestáli o jeho ukřižování. — Když ne Pilát, snad tedy katané sami měli s ním soustrast a krutý rozkaz, pokud bylo možno, zmírnili?! Je přece známo, že římstí vojíni těch dob byli sebrankou lidí krutých a surových se všech konců světa, kteří útrpnosti neznali. Tím méně ji měli s Kristem, o němž od židů slyšeli, že je nepřítelem jejich císaře a bouří proti němu lid, chtěje sám býti králem. Tuto okolnost potvrzuje i to, že se mu po skončeném bičování jako králi posmívali a bez rozkazu nová utrpení mu připravovali. Na svůj vrub jej totiž korunovali korunou — trnovou. A jaké bolesti mu tím připravili! Hlava je přece nejcitlivější úd těla lidského! Stalo se nejednou, že člověk bolestmi hlavy přišel o rozum. A do takto citlivé hlavy vrazili vojíni Kristu mocí na tucty velkých bodců trnových. Dle všeobecného mínění totiž bylo k tomu upotřebeno trní zizyphus, které v okolí Jerusalema hojně roste. Vojíni si jím za chladných nocí, jaké té doby právě byly, topili a měli je tak pohotově. Velké a pevné ostny tohoto trní mu zaráželi vždy hlouběji a hlouběji, bijíce jej do hlavy třtinou.

Kristus po tomto krutém bičování a korunování zůstal sice ještě živ. Nebylo však na něm ani zdravého místa. Celé tělo jeho bylo takřka samá otevřená rána. Vyplnilo se tedy,

co předpověděl prorok Isaiáš: ⁹⁾ »Od spodu nohy až do vrchu hlavy není na něm zdraví: vše rána a zsinalost a oteklina.« ¹⁰⁾ Zkrátka Kristus byl vysílen, ubit a zmučen tak, že Pilát sám židům volal: »Ejhle člověk, t. j., již není ani člověku podoben, mějte s ním slitování.« Než odpovědí mu na to bylo: »Ukřižuj, ukřižuj ho.« A zbabělý Pilát »vydal jej vůli jejich.« ¹¹⁾

Oni pak bez meškání oblékli Ježíše v jeho šat a vložili na něho těžký kříž. Že byl těžký, potvrzují evangelia. Ostatně třeba si jenom vzpomenouti, že měl na něm pníti člověk, že bylo třeba dosti velkou a silnou část dřeva zasaditi do země, že i nad hlavou ještě zbylo místo pro čitelný nápis ve třech jazycích, připojme k tomu dřevo příční: a přesvědčíme se o tom sami. Dle mínění exegetů byl tento kříž 4 m 50 cm až 4 m 80 cm vysoký. Příční dřevo mělo asi 2 m 25 cm až 2 m 30 cm délky. Dle Vigouroux ¹²⁾ vážil aspoň 100 kilogramů. I když odpočítáme zlehčení tíže tím, že konec kříže byl vlečen po zemi o 25 až 30 kilogramů, přece bylo nésti Kristu Pánu

⁹⁾ Is. I., 6.

¹⁰⁾ Dle pathologické anatomie nemůže člověk, jehožto třetí díl kůže je porušen, zůstat na živu, neb se u něho dostaví otrava krve. U Krista Pána však byla porušena kůže téměř celého těla. Kterak tedy by byl mohl zůstat na živu? Kterak by jej byli mohli Essenové vyléčiti?

¹¹⁾ Luk. XXIII., 25.

¹²⁾ Le Nouveau Testamente el les découvertes. Str. 172.

aspoň 70 kilogramů. A tento těžký kříž měl nésti na návrší Golgotu neb Kalvarii, vzdálenou od hradu Antonie, sídla to Pilátova, asi 600 m. Ranami a ztrátou krve vysílenému Kristu ubývalo sil vždy více a více, až pod křížem padl a omdlel.

Jaké to však bylo leknutí pro židy! Což aby jim tak Kristus zemřel ještě na cestě, a oni přišli o radost viděti jej na kříži?! Nic nebylo pravdě nepodobnějšího nad to. Jedině tato okolnost byla příčinou, proč žádali Šimona cyrenského, aby nesl kříž za Krista. A přece, ač byl již bez kříže, klesl Kristus ještě dvakráte ve mdlobách k zemi! — Každý rozvázný člověk dovede posouditi, co v něm ještě zbylo života, když došel na Kalvarii, kde jej očekávalo utrpení největší!

Ostatně třeba i připomenouti novou ztrátu krve, kterou Kristu připravili vojíni tím, že s něho strhli roucho, do ran zaschlé. Staré rány mu tak znova otevřeli, nové rány mu způsobili probodením rukou a nohou. Někteří racionalisté připouštějí pouze probodení rukou, ale popírají probodení nohou. Jinak by totiž nebyli s to vysvětliti, jak Kristus, na nohou takto jsa zraněn, mohl jíti až do Emaus pěšky. Pravdu mají, když dí, že u Římanů bylo obyčejem nohy přivazovati. Pravda však také je, že rovněž i nohy na kříž přibíjeli, jak potvrzuje římský básník Plautus.¹³⁾ Dá se pak dále zcela lehce souditi,

¹³⁾ II. Mostellaria I., 12. (cit. dle Chauvina).

že židé, majíce již Krista ve své moci, stáli na tom, aby vojíni provedli ukřižování dle způsobu jejich. A skutečně! Kdežto racionalisté nemohou tvrzení svého dokázati ničím více, dokazují skutečné probodení nohou u Krista prorocství, Písmo sv. a celá tradice prvních dob církve, usvědčující tak racionalisty z úplné nepravdy.

Zda byly přibity obě nohy hřebem jedním, neb každá noha zvlášť, netřeba nám zde rozhodovati, ač by přibití nohou jen jedním hřebem utrpení Páně jen zveličovalo. Ba přidržme se i mínění lidštějšího, že Kristus měl uprostřed kříže jakousi oporu, přece má pravdu Cicero, že křižování bylo »nejukrutnějším a nejhroznějším trestem smrti.«¹⁴⁾

Bolesti, které ukřižovanému ubožákovi byly způsobeny přibitím na kříž, množily se každým okamžikem. Tělo počalo se svíjeti, hledajíc pokud možno pohodlnější polohy. Než to působilo jenom nové bolesti v rukou, v nohou... Hlava, nemajíc nikde opory, počala klesati, klesaly ruce nepřírozeně vztyčené, tíhou svou, jakož i tíhou těla, otvíraly ještě více rány, způsobené hřeby. Krev z rukou i nohou tekla praménky. Toto krvácení trvalo asi hodinu. Pak mohla krev již prouditi velmi špatně. Následkem stlačení a natažení rukou a nohou, hlavně však následkem vždy slabšího a slabšího stahování se srdce, nemohla srdečnice vésti krve do těchto částí těla.

¹⁴⁾ In Verrem V., 64. »Crucem equitare.«

Krev se tedy hrnula do břicha a stavěla v hlavě. Co to však mělo za následek? Stlačení krkavic. A to působilo příliš živou červeň v obličejí, překrvení mozku a nesnesitelnou bolest. Co však bylo ještě hroznějšího, je, že srdečnice, nemo-
housc dosti rychle vysílati krev do stlačených údů, nemohla opět přijímati krve od levé komory srdeční, a ta opět krve, přicházející z plic. Následkem toho nemohla opět hnáti krve do přeplněných plic pravá komora srdeční. A tak byl pravidelný oběh krve nadobro přerušen. Vše to působilo utrpení horší, než smrt.

Po všech předešlých utrpeních snáší Kristus tuto trýzeň nejhroznější. Jak to mohlo ještě dlouho trvati, než nastala smrt skutečná?! Víme sice, že zpravidla uplynula delší doba, než ukřižovaný dotrpěl. Víme však také, že žádný netrpěl tolik před ukřižováním, třebaš byl i předem, jak bylo v obyčejí, bičován, jako Kristus.

Vzpomeňme si jen na to, že sami katané, jak již bylo řečeno, se obávali, že zemře před ukřižováním; nezapomeňme ani na jemnou soustavu tělesnou, jakou měl Kristus, a nebude nám s podivením, že nezemřel ještě dříve, než za tři hodiny?!

Ostatně se stávalo nezřídka, že se ubožákovi na kříži přetrhla některá céva mozková neb srdeční a přivodila náhlou smrt. A to se také mohlo státi lehce u Krista. Co trpělo jenom jeho srdce! I sami nepřátelé božství jeho,

jako Renan, připouštějí, že přetržení cévy v okolí srdce mělo za následek smrt okamžitou.

Ač by postačily již tyto důkazy samy o sobě, máme po ruce ještě jeden důkaz o skutečné smrti Kristově na kříži, který veškerou pochybnost nadobro vylučuje. Podává nám jej sv. Jan: ¹⁵⁾ »Když pak přišli k Ježíšovi, jakž uzřeli ho již mrtvého, nezlámali hnátů jeho, jak to byli učinili dvěma lotrům na pravici a na levici, ale jeden z vojáků otevřel bok jeho kopím a ihned vyšla krev a voda.«

Někteří racionalisté, jako Paulus, sice tvrdí, že tato rána byla docela nepatrná, — pouhé škrábnutí. — Než marné vytáčky! »Pouhé škrábnutí« se přece v brzku zahojí. A jak by se tu Kristus mohl ještě sedmého dne po svém zmrtvýchvstání ukazovati apoštolům s ranou v boku, do níž by mohl Tomáš vpustiti ruku?! — A pak, proč vojín Kristu ránu tu zasadil? Zajisté aby nade vši pochybnost zjistil, že nastala skutečná smrt. Mělť rána tato nahraditi zlámání a přetlučení kostí kladivy, což učinili vojáci oběma lotrům, ukřižovaným zároveň s Kristem. Že rána ta byla hluboká, je patrné rovněž i z toho, že do ní mohl nevěřící Tomáš volně vložit ruku. A je to úplně přirozeno. Neb šíře železného hrotu u hasty, kopíto, jakého při takových příležitostech vojíní římské používali, byla právě zšíří ruky! Dle všeobecné tradice byla Kristu rána

¹⁵⁾ Jan XIX., 33., 34.

zasazena do boku pravého. Tak ji znázorňují všechny staré malby. Než byt by i byla vedena od boku levého, na věci se nic nemění. Účelem rány bylo zjištění skutečné smrti a toho také bylo dosaženo. Velmi stará tradice nadto pak sděluje, že kopí bylo vraženo do těla Ježíšova takovou silou, že proniklo prsy úplně a na levé straně vyšlo ven.

Ostatně sv. Jan ještě praví, že po ráně vyšla z boku Kristova krev a voda. A tato slova jeho jsou rovněž důkazem, že tato rána nebyla žádným »pouhým škrábnutím«, nýbrž ranou hlubokou, ranou smrtelnou. Následkem »pouhého škrábnutí« by totiž z boku Kristova mohla vyteci krev a voda teprve tehdy, až by mrtvola jeho byla již v rozkladu; jinak by vytekla pouhá krev. Kristu však tato rána byla zasazena v krátké době po smrti, kdy rozklad u něho se rozhodně ještě nedostavil. Šla tedy rána hlouběji, — při nejmenším až do plic. Z plic teprve mohla vyjít nejenom krev ale i voda. Jeť lékařům známo, že při otvírání mrtvol z rozříznutých plic vyteče tekutá krev, a byla-li mrtvola naběhlá, zároveň i voda. Povážíme-li pak všechny rány, kterých se Kristu před ukřižováním dostalo a pak veškeré utrpení na kříži, zvláště špatný oběh krve, je rozhodně přiznati každému, že se u Něho dostavilo zduření plic. A tak lze předpokládati, že po zranění plic vytekla krev ze žilek plicních a voda ze sklípků plicních. — Mimo to je zduření plic nemocí nebezpečnou,

jež je tím nebezpečnější, když je člověk zesláblý a ztratil mnoho krve. A hle, Kristu po všech předchozích utrpeních, po ohromné ztrátě krve, zasazují do zduřených plic ještě hlubokou ránu! A že by tu mohl zůstati přece ještě na živu?! Něco takového by mohl tvrditi člověk medicíny úplně neznalý.

Dle staré tradice zasáhla rána kopím i srdce Kristovo; byla by tedy šla plícemi do srdce. A tím by se byl rozmnožil nejen výtok krve, ale mohlo vytéci i z osrdečníku něco málo vody a připojiti se k vodnaté tekutině z plic.

Buď si již jak buď, jisto je, že takováto rána stačila sama o sobě, aby přivodila smrt okamžitou a úplnou u člověka úplně zdravého, natož u Krista vysíleného a utýraného až k smrti.

A tak Kristus Pán na kříži zemřel skutečně. Tolik je v očích vědy jisto.

§ 2. *Důkazy morální.*

Kdo stál pod křížem při smrti Ježíšově? Kdo byl přítomen snímání s kříže až do jeho pohřbení?

Byli to jak přátelé, tak i nepřátelé Kristovi. A hle, ti všichni byli přesvědčeni, že Kristus na kříži *zemřel*.

1. Z přátel tam byl sv. Jan, apoštol: ¹⁷⁾
»A ten, kterýž to viděl, svědectví vydal, že Kri-

¹⁷⁾ Jan XIX., 30., 35.

stus, nakloniv hlavy, vypustil duši. A právě je svědectví jeho.« Podobně potvrzují smrt Ježíšovu všichni ostatní evangelisté.

Dále tam byly přítomny zbožné ženy. A jak ty byly přesvědčeny o smrti Kristově, patrně z jejich počínání v neděli na úsvitě: Jdou namazat vonnými mastmi mrtvé tělo Kristovo. Patrně to dále z překvapení jejich, když uzřely hrob prázdný; patrně to z nářku sv. Máří Magdaleny, že byl ukraden.

Tyto ženy s Marií Pannou byli i při pohřbu Ježíšově. A byly by při své veliké úctě a lásce k němu dovolily ho pohřbít, kdyby byly měly sebe menší naději, že je jen jiskra života v něm?

Krista Pána pohřbívali Josef z Arimathie a Nikodém, mužové to, jichž poctivost byla všemu lidu israelskému známa. A co učinili oni? Jednali úplně dle obyčeje židovského pohřbívati mrtvé. Očistili Tělo od prachu, potu a krve, upravili vlasy jeho a pak je nabalmasovali. Jednotlivé údy obvázali obvazky, podvázali hlavu od temene pod bradu, druhou rouškou přikryli obličej a upevnili ji kolem krku, čímž dýchání znemožnili. Nadto pak přinesl Nikodém sto liber vonné masti, kterou napustili všechna plátna, jimiž bylo ovinuto tělo Ježíšovo. Vůně, kterou tato mast vydávala, byla sama s to žijícího a zdravého člověka zanedlouho, dle úsudku znalců nejdéle během jedné hodiny, zadusiti. Ať si jen někdo dá do své ložnice 100 kvetoucích hyacintů a všechno uzavře. Ráno bude mrtev!

A co je vůně sta hyacintů proti vůni sta liber vonné masti?! — Josef z Arimathie a Nikodém pak pohřbili Krista v novém hrobě, vytesaném ve skále a ke vchodu přivalili veliký kámen. Byli by tak jednali, kdyby nebyli přesvědčeni o úplné smrti Ježíšově?! Rozhodně nikoliv! Oni jej pohřbili jako skutečně *mrtvého*.

Podobně byli i ostatní přátelé, zvláště apoštolové a učedníci, nad smrtí Kristovou úplně bez sebe. Dva učedníci, k nimž se na cestě do Emaus onen záhadný pocestný přiblížil, nemohli zatajiti své úplné beznadějnosti a jak jsme již v úvodě uvedli, vykládali mu: »kterak jej vydali nejvyšší kněží a knížata na odsouzení k smrti a ukřižovali jej. My pak jsme se *nadáli*, že by on měl vykoupiti lid israelský: ale nyní tomu třetí den jest dnes, jak se to stalo.« Teprve, když jim Kristus sám, kterého ovšem neznali, nutnost svého utrpení vyložil, začalo jim svítati, že ukřižování a zmrtvýchvstání se přece jen tak naprosto nevylučují, jak se domnívali.

Nejinak tomu bylo u Petra a ostatních apoštolů. Naděje neměli rovněž žádné. Události posledních dnů je úplně zdrtily. Jediné útočiště jim zbývalo: večeřadlo. Tam se skryli ve své sklíčenosti. Zaraženi byli tak, že na Veliký pátek, vyjímaje sv. Jana, neb nanejvýš ještě některého z apoštolů, který si snad přece později poněkud odvahy dodal, neodvážili se ani na veřejnosti ukázati. Přesvědčení, že Ježíš na vždy je ztracen, bylo u nich tak veliké, že se na př.

Tomáš naprosto zdráhal uvěřiti, že by se byl jeho Mistr a Pán vrátil k životu. Z mrtvých vstavšímu Kristu bylo před ostatními apoštoly vícekrát tvrditi, okazováním ran a požíváním pokrmu dokazovati, že je skutečně ten, kterého znali. A i tu teprve zponenáhla přicházeli k víře, že mají svého milovaného Mistra opět mezi sebou.

2. Podobně byli o úplné smrti Kristově na kříži přesvědčeni i nepřátelé.

Byli o tom přesvědčeni vojíni. Viděli jej umíratí. Kristus bezprostředně před svou smrtí zvláště jejich pozornost, — jakož i všech ostatních stojících pod křížem, — na sebe obrátil: »zvolav hlasem velikým«¹⁸⁾ A Kristus zajisté nebyl první, jehož smrt viděli! Nemohli se tedy také tak lehce zklamat. A co oni? Když lámali lotrům hnáty, přišli také k Ježíšovi a — uzřeli ho již mrtvého. Viděli a prohlíželi ho tedy všichni; a všichni se také shodovali v tom, že je mrtev. Z toho jediného důvodu mu nezlámali nohou, ale jeden z nich probodl bok jeho kopím. Římané totiž měli v obyčeji zasazovati smrtelnou ránu padlým gladiatorům, ať již byli mrtvi skutečně neb zdánlivě.

Když pak žádal Josef z Arimathie o dovolení pohřbíti tělo Kristovo, nevydal mu ho Pilát dříve, dokud nenabyl *úředního* zjištění smrti. Proto povolal setníka, pravděpodobně toho, který

¹⁸⁾ Luk. XXIII., 46.

stál pod křížem při jeho smrti, a tázal se ho, zdali Kristus skutečně zemřel. »A zvědév od setníka,« že je skutečně mrtev, »dal tělo Josefovi.«¹⁹⁾

Bdělými byli vojíni, bdělým byl Pilát, než nejbdělejšími zajisté byli členové velerady. — Jsouce plni zášti proti Kristu, stáli pod křížem. Jim záleželo na smrti Ježíšově nejvíce a proto také bděli nejvíce, aby nenáviděný Kristus skutečně zemřel. Jedinou starostí jejich bylo za posledních dnů, »aby nebyl poslední blud horší než první.«²⁰⁾ Byli by tedy dovolili, neb nebyli by aspoň pilně dbali, aby dílo, které je stálo tolik námahy, křiku a peněz, nebylo dokonáno úplně?! Zajisté nikoliv!

A přece i oni byli přesvědčeni, že Kristus na kříži zemřel! Vyřkli to sami, když přišli k Pilátovi a pravili mu: »Rozpomenuli jsme se, že svůdce ten řekl *ještě živ jsa*: Po třech dnech zase vstanu. Rozkaž tedy ostríhati hrobu až do třetího dne, aby snad učedníci jeho nepřišli a neukradli ho a neřekli lidu: »Vstal jest z mrtvých.«²¹⁾ Pilát, jsa již rozmrzen, odbyl je krátce:²²⁾ »Máte stráž, jděte, ostríhejte, jakož víte.« A odkázal je tak na ono oddělení vojska římského, které jim dle obyčeje na počátku

¹⁹⁾ Mar. XV., 45.

²⁰⁾ Mat. XXVII., 64.

²¹⁾ Mat. XXVII., 63., 64.

²²⁾ Mat. XXVII., 65.

svátků bylo dáno k dispozici na udržení pokoje a pořádku.

Odešli tedy a obsadili hrob stráží. A ne dosti na tom. Pro větší bezpečnost kámen, uzavírající vchod do hrobu, zapečetili. Učinili to tak, že natáhli šňůry přes kámen a připečetili je jak ke kameni, tak na obou stranách ke skále.

Úzkostlivost veliká, ale tím také neklamnější důkaz, že v hrobě odpočívala *mrtvola*. Uznává jej i velká většina mezi rationalisty samými, jako na př. Strauss, Renan.

HLAVA DRUHÁ.

N á m i t k y .

§ 1. *Kristus Pán na kříži pouze »omdlel«.*

Na tento nápad přišel na počátku minulého století německý profesor v Heidelberce, dr. Paulus.

Dokázali jsme již, že Kristus před svou smrtí trpěl tolik, že je věru s podivem, že nezemřel ještě dříve, než se skutečně stalo. Na to však rationalista dr. Paulus nebere žádného ohledu, ale soudí takto: U ukřižovaných se dostavovala smrt zpozvolna; zpravidla uplynulo mnoho hodin, než dotrpěli. U Krista však tomu nebylo tak. On pněl na kříži nejvýše tři hodiny. A ty nestačily, aby přivodily smrt úplnou; stačily však, aby se dostavila hluboká mdloba. Ta totiž na-

stává snadno po předchozím krvácení, zvláště u osob postavených zpříma. A nebylo tomu u Krista, který ztratil dříve hojně krve, byl připevněn na potupné dřevo kříže zpříma, zrovna tak? Rovněž je známo, že mdloba nastává následkem příliš silných dojmů, velikých bolestí, poranění údů. A tomu bylo u Krista opět právě tak. Zármutek, úzkosti, krvavý pot v zahradě Getsemanské, potupy a urážky, kterých se mu dostalo u Annáše, Kaifáše, Piláta, Heroda, jakož i bičování, korunování trním a ukřižování jsou prý toho jasným důkazem. Kristus, jak potvrzuje evangelium, na cestě na Kalvarii několikrát upadl do mdlob. Proč by tedy nemohla nastati u něho mdloba mnohem větší a delší po tříhodinném utrpení na kříži?! Ti pak, kteří byli pod křížem, pokládali ji prý za smrt skutečnou. Než když byl Omdlevší položen do studeného hrobu Josefa z Arimathie, do středu ostré vůně mastí, přišel prý během noci a jednoho dne zponenáhla k sobě, odvalil dosti těžký kámen, vyšel z hrobu a ukazoval se pak svým učedníkům, kteří takřka ani nevěřili svým očím.

Náhled tento se svého času odpůrcům zmrtvýchvstání Páně velice zamlouval. Dnes však jej již takřka všichni ze řad racionalistů samých zavrhují.

A věru celá tato theorie Paulusova o omdlení Kristově na kříži není nic jiného, než řada pravděnepodobností jak fysiologických, tak morálních.

1. Pokud se fyziologických pravděpodobností týče, ohlašuje se mdloba otupěním smyslů, zvláště zraku a sluchu. Než o něčem takovém u Ježíše Krista až do posledního okamžiku jeho není ani stopy. Vzpomeňme si jen na rozmluvu jeho s kajícím lotrem a všechna poslední slova jeho!

2. Vědecky je rovněž známo, že mdloba, potrvá-li i u člověka jinak zdravého delší dobu, přechází ve smrt. Proto je dle výroků lékařských třeba omdlevšího co nejrychleji přivést k sobě. Jak dlouho by však dle této námítky bylo setrvati Kristu v mdlobě? Dle Paulusa samého celou noc a jeden den. Jak by však bylo možno, aby během této doby smrt nepřešla ve skutečnou smrt?!

3. Dále je vědecky zjištěno, že omdlevšího třeba ihned položit vodorovně; jinak se dostavuje smrt opět velmi rychle. Kristus Pán však, jak dále dokážeme, pněl na kříži v poloze přímé i po té době, kdy byl již všeobecně pokládán za mrtvého, ještě půl druhé hodiny, než byl s kříže sňat. V poloze takto nepříznivé zůstati tak dlouho na živu nevydrží žádný zdravý člověk, tím méně tak zeslabený, jako byl Kristus. — A i když již byl Kristus Pán v hrobě, neležel tam vodorovně, nýbrž mrtvola jeho byla dle židovského způsobu pohřbívání *posazena*!

4. Případy, že by ukřižovaní, sejmuti byvše s kříže, na čas obživli, jsou velmi řídké. A jaké péče tu bylo třeba vynaložiti, aby přišli k sobě!

Když římský vojevůdce Titus obléhal Jerusalem, dal mnohé ze židů ukřižovati. Mezi pnicími na kříži poznal dějepisec Josephus Flavius tři své přátele. Ihned se odebral k Titovi a prosil pro ně o milost, kterou také obdržel. Přes veškerou úsilovnou péči dva z nich zemřeli a pouze třetí zůstal na živu. Povážíme-li však hromadné křižování židů při obléhání Jerusalema, pak rozhodně nebylo možno jich předem, ne-li vůbec, tedy aspoň ne tak velice, bičovati, jak se stalo při Kristu Pánu. Rovněž nebylo času nohy i ruce jim prorážeti hřeby; na kříž byli prostě přivazováni. Když pak dostali »*milost*,« nebylo u nich také žádného »otvírání« boku. Netrpěli ani před ani po ukřižování tolik, jako Kristus. A přece i při takové péči zemřeli z nich dva, kdežto o Krista v tomto ohledu nepečoval nikdo!

Ostatně je výklad, který podává profesor Paulus, nepřirozený i morálně. Podáváme tu myšlénky M. Révilla dle Chauvina: ²³⁾ Kdo stopoval jen poněkud charakter Krista Pána, nechť připomene si jeho svatost, na kterou se on sám tak často odvolává, jeho poctivou duši, a pak nechť soudí: Bude si jej moci představití pouze na okamžik, jak ponechává apoštoly ve víře v jeho zmrtvýchvstání, ač by sám věděl, že to není pravda? Jest to možné, aby je opustil právě tenkrát, kdy je čekaly tak trpké zkoušky,

²³⁾ Chauvin: opus cit. str. 18.

kdežto sám by se odebral do nečinného, sobeckého zátiší, třeba někam do Syrie, jak se někteří domnívají, aby tam, neznámo kde a kdy, dokončil život svůj?! Nebyla by to takřka úplná zrada?!

Že pak celý pokus Paulusův vysvětliti zmrtvýchvstání Páně pomocí omdlení jest hotový nesmysl, potvrzuje sám racionalista Strauss slovy:²⁴⁾ »Polomrtvý, z hrobu se vydrápavší, kolem se vlekoucí, lékařské pomoci . . . potřebný a konečně utrpení podléhající (Kristus) nemohl nikdy na učedníky učiniti dojem vítěze nad hrobem a smrtí, — který tvořil základ celého jejich pozdějšího vystupování. To bylo s to jenom dojem, který v životě i ve smrti na ně učinil, oslabiti, jej nanejvýš elegicky ukončiti, ale nikdy ne jejich smutek proměnit v nadšení, jejich úctu stupňovati v klanění se mu.«

Shrnuli jsme tu v krátkosti důvodů tolik, že jsou jimi překonáni dnes takřka všichni rationalisté sami. Poznali totiž, že tato theorie Paulusova jest neudržitelná a že třeba hledati jiné:

§ 2. *Kristus na kříži »usnul« spánkem kataleptickým.*

Dle některých cestovatelů dovedou prý takovýmto spánkem usínati fakirové v Indii. Provádějí prý to takto: Fakir na tento akt přípra-

²⁴⁾ Strauss: *Leben Jesu*, vydání z roku 1877 I. str. 378.

vuje po několik dní jak tělo, tak duši. Pak jej svlečeného vloží do plátěného pytle a uzavrou do nenatřeného dřevěného kufru, kterýž má na každé straně nepatrné, několikacentimetrové otvory, aby mohl vnikati dovnitř vzduch. Kufr s fakirem umístí se ve zvláště zařízené hrobce. Na vrch nasypou prsti, sešlapou ji a zasejí do ní ječmen. Fakir tam upadne do stavu úplné ztrnulosti tělesné, podobné spánku zvířat, přespávajících zimu, jak tomu je na př. u sviště. Ještě lépe lze stav jeho srovnati s člověkem hypnotizovaným. Znamky života nedává žádné, kromě té, že tělo nepodléhá hnilobě. Nehty i vlasy přestávají růsti. Dechu pozorovati nelze, ač dle zkaženého vzduchu ve hrobce lze souditi, že dýchá. Zkrátka žije, ale životem latentním, skrytým. Takto prý fakir vydrží spáti dle některých spisovatelů i několik měsíců. Aby byl probuzen k životu, třeba použití různých prostředků a doby asi dvou hodin.

Jak dovozuje dr. Goix,²⁵⁾ vypravují všichni tito cestovatelé většinou o jednom a témže fakirovi, který žil kolem roku 1838 v hindostanské provincii Pendžábu.

O tomto fakirovi vypravuje rovněž kapitán W. G. Osborne ve svém denníku pod datem 6. června 1838 ve výtahu toto:

Jednotvárnost života v ležení byla přerušena dnes ráno příchodem asi třicetiletého, po celém

²⁵⁾ Goix: Le miracle str. 49.

Pendžábu velice proslaveného fakira. Vypravuje se totiž o něm, že se dovede dáti za živa pohřbíti, nehledě na jak dlouhou dobu, a pak že přijde opět k sobě. Nabízel se, že provede důkaz pravdy i před námi.

Vzali jsme jej za slovo. Dle úmluvy měl býti pohřben v poledne dne 29. června v městě Lahoru.

Čím více se však blížila určená doba, tím více jsem pozoroval, že jeho sebedůvěra z předešlých dnů mizí.

Když již mělo dojíti k pohřbení, dostavil se se zástupem kněží svého náboženství. Odvahy mu od rána, kdy jsem jej naposled viděl, ubylo opět velmi mnoho. Místo pohřbení jal se nám vytýkati, že jsme mu neslábili dosud žádné odměny. Odpověděli jsme, že jsme se ostýchali jej, člověka tak veliké svatosti, podobnou nabídkou uraziti. Než slábili jsme mu ihned, že mu dáme tisíc pětsetrupií, vyjde-li na konec týdne z hrobu živ. Tolik totiž žádal. Kromě toho mu ještě Runjeet-Sing slábil roční pensi dvou tisíc rupií.

Fakir však nebyl ještě spokojen. Žádal opět zvěděti opatření, která jsme učinili. Ukázali jsme mu dva zámky ke kufru a rovněž dva ke vchodu do hrobky. Při tom jsme mu oznámili, že klíč od jednoho z obou zámků jak ke kufru, tak ke vchodu odevzdáme osobě, kterou označí on sám, druhé pak že podržíme my. Všecky zámky se zapečetí našimi pečetěmi. Vchod do místnosti, kde je hrob, bude zazděn. Někteří z našich vo-

jínů budou státi před tímto vchodem na stráž i až do skončení pokusu.

Fakir se nad tím, jak každý přítomný lehce mohl pozorovati, úplně zhrozil. Činil námitky proti všemu. Ke všem zámkům chtěl míti pouze jeden klíč, a ten měl býti ponechán jeho přátelům. Žádal, aby pečeti byly dány na místa, kde by byly úplně bez významu. Rovněž byl proti zazdění vchodu a hlídce našich vojinů.

Rozmlouvali jsme tak asi hodinu. Fakir stál na svém, a my se opět nechtěli dáti oklamati. Povstali jsme tedy k odchodu. Tu propukl fakir v nezměrný hněv proti Angličanům a nám zvláště. Privil, že jsme přišli do Lahoru zničit jeho »reputaci«, označit jej před světem jako podvodníka atd. atd. Snaha naše utišiti jej byla marna. A tak jsme odešli, jsouce přesvědčeni, že jest podvodníkem skutečným.

Povážíme-li tedy, že se pravděpodobně vše vypravuje o jednom a témže fakirovi, o kterém však Angličané nabyli přesvědčení, že jest podvodníkem, je celá věc s tímto pohřbením za živa velice podezřelá.

Než nechceme i přes to upírati, že by něco takového bylo nemožným naprosto. Mohou býti fakirům známy některé nám dosud neznámé síly; známost jejich třebaš zdědili již před dlouhými věky od kněží budhistických.

Ostatně, jak zjevuje Písmo svaté, měli zlí duchové před příchodem Krista Pána dosti značnou moc nad světem. Nemáme tedy práva upí-

rati, že by i nyní nemohli zasahovati do různých kouzelných kousků pohanských fakirů indických.

Než touto otázkou se nám netřeba zabývati. Nám se jedná o něco jiného: Neusnul snad Kristus na kříži spánkem podobným spánku fakirů indických?

A na to odpovídáme: rozhodně nikoliv. Je totiž mezi pohřbením Krista a pohřbením těchto fakirů veliký rozdíl.

1. Fakir, má-li býti pohřben, musí býti živ a zdrav, tělo jeho pak nesmí míti ran. Kristus Pán však byl právě naopak vložen do hrobu zkrvácený, s tělem rozedraným bičováním a korunováním trním, zraněný přibíjením na kříž a ranou kopím. Byl zkrátka ztrýzněn tak, že jej všichni přítomní při nejmenším aspoň pokládali za mrtvého.

2. Na pohřeb fakirův jest třeba zvláštních, dlouho trvajících příprav. Slyšme jen přípravy bezprostřední před vstoupením do hrobu. Fakir si ucpe voskem uši, nozdry a všechny otvory kromě úst. Jazyk mu obrátí do zadu. Celého jej vloží do plátěného pytle, údy mu však nechají úplně volné.

Stalo se něco takového při pohřbu Ježíšově? Nic! On byl pohřben, jak jsme již popsali, úplně dle obyčeje židovského: ramena i nohy jeho byly svázány obvazky.

3. Fakir jest naprosto neschopen dle vůle své a vlastních sil navrátiti se zpět do života obyčejného. K tomu je třeba lidí jiných, v po-

užívání prostředků dobře obeznaných, plných horlivosti, aby se pokus zdařil. Sám z hrobu vyjít nemůže. Jest jej třeba z něho vynést, jazyk a pysky zvláštní tekutinou natírat, třeba dovedně třít celé tělo od hlavy až k patám, líti na hlavu jeho teplou vodu a pod. — Stalo se něco takového u Krista? Opět nikoli.

4. Fakir konečně po takovémto pokusu je úplně zhubenělý, kůže je přilepena na kostech, pohled jeho jest matný. Zkrátka, jest na něho pohled jako na mrtvolu, kdežto u Krista tomu bylo právě naopak.

Nuže, mezi pohřbením Kristovým a pohřbením fakirů není podobnosti žádné. Tím také je tento »nápad« odbyt.

§ 3. *Kristus na kříži smrt »předstíral«.*

Jak stvrzuje opět dr. Goix,²⁶⁾ jest vědecky zjištěno, že vnitřní vztahy, kteréž spojují údery srdeční s pohyby dýchacími, dovolují člověku nepřímo působiti na své vlastní srdce. Silným a delším vdechnutím vzduchu se pohyby srdce stávají méně silnými a méně rychlými, až se zastaví úplně. Dokázali to pokusy sami na sobě francouzský fyziolog M. Chaveau, německý fyziolog E. F. Weber a anglický plukovník Townshend.

M. Chaveau po předchozí přípravě silným vdechnutím vdechl deset až dvanáct litrů vzduchu

²⁶⁾ Goix: op. cit. str. 64—67.

a zastavil tak údery svého srdce. Třeba však podotknouti, že to dokázal nejvýše na dobu jedné minuty, a to ještě ne bez nebezpečení života.

Poněkud déle trvaly pokusy E. F. Webera. Slyšme, co o nich napsal on sám:

»Jednoho dne, když jsem dech zadržel poněkud déle, než obyčejně, ne déle však, než o celou minutu, ztratil jsem vědomí. Kolemstojící pozorovali u mne v tomto stavu několik křečovitých trhnutí svalů v obličeji. Když jsem přišel k sobě, ztratil jsem vědomí toho všeho, co se bylo stalo. V prvním okamžiku, když se můj puls stal opět znatelným, nemohl jsem se upamatovati, kde jsem. Později jsem si vzpomenu, že jsem přestal, ucítiv nastávající mdlobu, stlačovati prsa. Je pravděpodobno, že kdybych byl tak neučinil, že by to bylo pro mne mělo osudné následky, a život můj by byl v nebezpečení.«

Nejzajímavější je případ plukovníka Townshenda. Tento muž zadržel dech a s ním zároveň údery srdce po několikráte. Poslední pokus vykonal u přítomnosti Dra Baynarda, Dra. Scheyneho a M. Skrineho, svého lékárníka: Položil se na znak a nějakou dobu zůstal bez pohnutí. Dr. Scheyne držel jeho pravici, Dr. Baynard měl ruku na jeho srdci, Skrine držel před jeho ústy zrcadlo. Všichni tři za nedlouho u něho nepozorovali ani nejmenší známky dechu a úderů srdce. Tak tomu bylo asi půl hodiny. Jmenovaní lékaři s lékárníkem se již domnívali, že je

Townshend mrtev skutečně a měli se k odchodu. V tom však zpozorovali u něho jakési nepatrné pohyby těla. Puls, dech dostavovaly se zponenáhla opět.

Třeba však podotknouti, že M. Townshend mezi osmou a devátou hodinou po pokuse zemřel skutečně.

Nepřátelé zmrtvýchvstání Páně uchopili se i těchto důkazů a volají: Nestalo se něco zrovna takového na Kalvarii? Ukřižovaný se na dřevě kříže pozvedl a zvolal hlasem velikým, prsa se rozedmula, dosti značný objem vzduchu vnikl do jeho prsou. Srdce přestávalo bítí víc a více, až umlklo docela. Byl pokládán za mrtvého. Byla to však smrt pouze předstíraná.

Tento nápad soudného člověka věru až zaráží. Souvěcí úhlavní nepřátelé Kristovi, kteří jej stopovali při každém kroku, nemohli mu, pokud se svatosti týče, vytýkati ani nejmenšího. Když se jich Kristus Pán sám tázal: »Kdo z vás bude mne trestati z hříchu,«²⁷⁾ mlčeli. Dnešní nepřátelé Kristovi však z něho činí — podvodníka. A kdyby pro to měli aspoň stín nějakých důkazů!

S podivem dále věru jest, že věda je s to jmenovati pouze tři případy zadržení dechu, které se udály teprve v době nejnovější. Z dob Krista Pána nedovede uvéstí ani jediného. Přece však nepřátelé, když se jedná o Krista, ač mu vše-

²⁷⁾ Jan VIII., 46.

vědoucnost upírají, mu hned přiřkládají znalost výzkumů nejnovějších. — Než neškodí!

Zkoumejme celý případ poněkud blíže.

Přiznáváme na základě vědeckých zkušeností milerádi, že jest skutečně možno svévolně zadržeti dech a údery srdce. Než bylo to možno u Krista?

Slyšme, co v tomto ohledu praví věda dále:²⁸⁾ Pokusy fyziologickými jest rovněž zjištěno, že má-li člověk zůstat na živu, nesmí zadržení úderů srdce trvati déle, než půl *hodiny*. Po uplynutí této doby nelze ho již přivésti do pohybu. Srdce ztratilo schopnost zahájit znova svá rytmická stahování. Bezduché tělo není ničím více, než mrtvolou.«

Jak jsme již dokázali, byl Kristus Pán až do svého pohřbení jak od přátel, tak od nepřátel pokládán za mrtvého. Kdyby se i byl tedy k tomuto domnělému podvodu uchýlil, bylo by mu bývalo také až do této doby zadržeti dech. Jak dlouho to však trvalo? Bylo kolem třetí hodiny odpoledne, kdy dle mínění všech přítomných byl pokládán za mrtvého. S kříže však nebyl sňat ihned. Josefu z Arimathie bylo dříve vyhledati Piláta a žádati jej za vydání těla Ježíšova. Pilát mu ho však nevydal dříve, dokud se nepřesvědčil, že Ukřižovaný skutečně zemřel. Proto volal dříve setníka. Povážíme-li cestu Josefa z Arimathie tam i zpět, dobu, než Pilát skutečnou

²⁸⁾ Goix: op. cit. str. 67.

smrt vyšetřil, třeba souditi, že do snímání s kříže uplynulo, ne-li více, aspoň hodiny *půl druhé*. A na tom ještě není dosti! Dokázali jsme již, že by přátelé Krista rozhodně nepohřbili, kdyby u něho zpozorovali i nejmenší známky života. Bylo by tedy Kristu v tomto stavu zadržení dechu setrvati ještě déle. A jak dlouho? Po sejmutí s kříže následovalo omývání těla, prozatímní balsamování, zavinování v plátno, ukládání do hrobu. Bylo si pohřbívajícím pospíšiti, aby byli hotovi do šesté hodiny večerní.*) Neb po šesté hodině začala příprava na svátky, kdy nebylo dovoleno více pracovati. Tak tedy uplynulo opět *půl druhé hodiny*.

A nyní sudme: Věda stanoví, že dech a údery srdce lze zadržeti nejdéle na půl hodiny, jinak že nadejde smrt skutečná. Kristu by však bylo zadržeti dech po celé tři hodiny.

Nedostavila by se u něho smrt naprostá tím *nevyhnutelněji*?

Všecky tyto uvedené vytáčky jsou se stanoviska jak morálního, tak fyziologického holou nemožností. Vědecky jest zjištěno zcela jistě, že Kristus na kříži zemřel *skutečně*.

*) Potvrzují to Mar. XV., 42., Jan XIX., 42.

Část druhá.

Vstal Ježíš Kristus z mrtvých?

Do hrobu byl tedy Kristus položen mrtev. Stalo se tak v pátek na večer. Členové velerady byli bdělými i tu. Na hrob přivalen byl kámen »veliký velmi«,¹⁾ dány naň úřední pečeti; ba i o vojenskou stráž bylo postaráno.²⁾ A přece i přes všechna tato opatření byl v neděli ráno hrob otevřen a — prázdný. Svědky toho jsou zbožné ženy, sv. Petr a Jan, jakož i ostatní apoštolové. Potvrzují to dva učedníci, jdoucí do Emaus, vojíni, kteří ostríhali hrob. Přesvědčení o tom byli i členové velerady. Jest to patrné z jejich »odvolávání se« na ukradení Těla a z jejich mlčení, když se apoštolové jali zmrtvých-

1) Mar. XVI., 4.

2) Některým racionalistům, jako na př. Paulusovi Straussovi, je tato stráž velice nepohodlná, a rádi by svědectvím o ní upřeli věrohodnost. Dovolávají se proto zbožných žen, které, jdouce ke hrobu, o ní ničeho nevěděly. Než neprávem! Stráž ke hrobu byla postavena, když již byly od něho odešly. V sobotu pak ke hrobu jíti nemohly, nebo v den ten bylo dovoleno učiniti nejvýš 1000 kroků cesty. Tím také lze vysvětliti, že o stráži ani od jiných ničeho nezvěděly. Ostatní pak bylo evang. sv. Mat. i s onou částí, která o stráži vypravuje, mezi židy rozšířeno již před zkázkou Jerusalema. Tenkrátě ještě byli živi přemnozí svědkové ukřižování a pohřbení Krista. A ti by, zvláště nepřátelé křesťanů z jejich řad, na podvod zcela jistě upozornili!

vstavšího kázati. Hořeli přece proti nim vztekem! Co by jim tedy bylo lehčího, než ukázati na tělo Kristovo v hrobě?! A učinili to? Nikoliv. — Jest tedy jisto, že tělo Kristovo tenkrát již ve hrobě nebylo. Kam se však podělo?

Hlava prvá.

Odpovědi nepřátel zmrtvýchvstání
Páně.

§ 1. *Odpověď židů.*

Nejstarší odpovědí na uvedenou otázku je odpověď židů. Ti se o všem, co se stalo v neděli ráno u hrobu, dověděli co nejdříve od stráže. Byloť se vojínům starati, aby sami neupadli do trestu. Ký tedy div, že se ihned obrátili na ty, kterým je Pilát podřídil. A co židé učinili? Odpověď na to nám podává evangelium sv. Matouše:³⁾ (Vojíni) »oznámili knížatům kněžským všecko, co se bylo stalo. Kteřížto, shromáždivše se se staršími, a uradivše se, dali mnoho peněz vojákům, řkouce: Pravte, že učedníci jeho přišli v noci a ukradli jej, když jsme my spali. A uslyší-li o tom vladař, my ho přemluvíme, a vás bezpečny učiníme. A oni vzavše peníze, učinili, jakž naučeni byli. A rozhlášeno jest slovo to u židů až do dnešního dne.«

Než zakládá se tato odpověď na pravdě? Nikoliv. Neb tolik lze s jistotou tvrditi, že apo-

³⁾ Mat. XXVIII., 11.—15.

štolové mrtvého těla Kristova nejen ukrásti nemohli, ale i na něco takového ani nepomýšleli. Důkazů máme po ruce více než dosti.

1. Dle slov sv. Matouše⁴⁾ měli z nařízení knížat kněžských vojíni říkati, že na stráži spali. Z toho tedy plyne, že ve skutečnosti nespali.

V tomto však případě bylo apoštolům ukrásti tělo Kristovo naprosto nemožno. Neb pak by se bylo jim ho zmocniti buď násilím, nebo vojíny podplatiti.

Pokud se násilí týče, klademe tyto otázky: Jak by bylo možno, aby apoštolové, kteří byli v poslední době tak bázliví, že při zajímání Kristově zbaběle utekli, že Petr, hlava jejich, se chvěl před prostou služkou, si dodali za několik hodin tolik odvahy, aby chtěli tělo Kristovo vzíti násilím? Jak by bylo možno, aby tohoto boje nikdo nezpozoroval z blízkého domu Josefa z Arimathie? A ostatně co by to apoštolům prospělo?! Nevyšlo by vše ihned na jevo? Jak by se byli mohli ještě opovážiti kázati Krista zmrtvýchvstavšího, když by mohl každý z vojínů vystoupiti a usvědčiti je ze lži?! Nemožnost naprostá!

Nezbylo by tedy apoštolům nic jiného, než vojíny podplatiti. To však bylo pro ně nemožností takřka ještě větší. Podléhalif vojíni římsťi v tomto ohledu trestům nejprísnejším. Nad to pak ještě, jak již bylo vysvětleno, hořeli nená-

⁴⁾ Mat. XXVIII., 13.

vistí proti Kristu. Bylo by tedy bývalo apoštolům rozhodně nabídnouti jim sumu velikou. Té však oni neměli. A který z apoštolů by se odvážil takového skutku, když by to bylo pro něho znamenalo jíti vstříc žaláři a takřka jisté smrti? Že se tak nestalo, dosvědčují i sami židé svým chováním k vojínům. Proč pak se nestarali, aby nedbalá stráž byla nepotrestána. Proč právě naopak je podpláceli, aby rozšiřovali zprávu o ukradení Těla jimi střeženého? Kdy kdo slyšel, aby vojín, jenž uteče z hlídky, za to ještě dostal peníze?!

Ba dejme tomu, že by je apoštolové skutečně podplatili. Nevyšel by celý podvod tím rychleji na jevo? Pravili jsme již, že vojíni římské toho času byli lidé nesvědomití. Když apoštolové začali kázati z mrtvých vstavšího, nemohli si vydělati peněz mnohem více od členů velerady? Kdyby byli v oné palčivé době vše vyzradili, mohli očekávati nejen ochranu před trestem, ale ještě odměnu mnohem větší. Neučinili tak přece žádný z nich, jest patrné, že o podplacení se strany apoštolů nebylo ani řeči.

Či by byli apoštolové provedli tuto krádež tak, že by nebyli od bdících vojínů zpozorováni? Tu však třeba povážiti, že hrob byl vytesán ve skále. Byl tedy k němu přístup možný pouze se strany jedné, u které stáli vojíni na stráž. Třeba dále povážiti, že hrob byl uzavřen kamenem velmi těžkým, že, jak již bylo řečeno, i tři ženy se cítily na jeho odvalení slabými. Pečeti byly důkladně připevněny. Jak by se bylo

mohlo apoštolům podařiti, vplížiti se ke hrobu, zlomiti pečetí, odvaliti kámen, aniž by byli od vojínů zpozorováni?!

2. Že prý vojíni spali, praví se. Nuže, dobře! Je věru s podivem, byť by jejich spánek byl sebe hlubší, že se při krádeži neprobudili! Vždyť zlomení pečetí, odvalení kamene, vynášení Těla z hrobu: to vše se nemohlo při sebe větší opatrnosti státi bez dosti značného hřmotu! Než, dejme tomu, že se vojíni neprobudili i tu a spali dál. Než pak také ničeho nevěděli a nemohli o žádné krádeži vydati svědectví. A jestliže se synagoga židovská k takovýmto svědkům utekla, pak je patrné, že podvod byl na straně její, a ne na straně apoštolů. Vším právem jí tu dí sv. Augustin:⁵⁾ »Spících svědků se dovoláváš. Věru ty sama jsi usnula, sníživši se k takovýmto domyslům.«

3. Než můžeme se tu tázati dále: Proč pak židé ospalé strážce neudali k potrestání? Byť přece u Římanů stanoven na vojíny, kteří by na strážce v zemi nepřátelské usnuli, trest smrti! A kdo pak dále obvinil apoštoly z krádeže mrtvoly Kristovy? Byli to členové velerady. Ale proč pak nezakročili proti apoštolům? Mohliť se pouze odvolati na lex duodecim tabularum, který každé zneuctění hrobu trestal smrtí, a byli by se nepohodlných apoštolů zbyli navždy! Proč tak ne učinili? Inu proto, že věděli, že lhou.

⁵⁾ In ps. LXIII., 7.

4. Ostatně se nedá ani mysliti, že by byli apoštolové, členové to národu, u něhož bylo v obyčeji pohřbívati mrtvé s velikou úctou, tělo svého milovaného Mistra uložili na nějakém místě nepohodlném a nedůstojném.

5. A mrtvola nezmizí tak lehce beze stopy, zvláště když její zmizení vyjde ihned na jevo, jak se stalo v tomto případě. Židé měli pohotově k nalezení mrtvoly Kristovy nadto moc dvojí: občanskou a náboženskou. A našli mrtvé tělo Kristovo? Nikoliv! Jinak by byli přece mohli apoštolům, kázícím o Kristově z mrtvých vstání, zvolati do očí: »Vy lžete! Mrtvola jeho je tam a tam!«

6. Dále pak můžeme vším právem souditi, že apoštolové na tak pošetilou myšlenku ukrásti tělo Páně ani nemohli přijíti. V tomto ohledu podotýká dle Droza Chauvin:⁶⁾ »Oni buď věřili, že Mistr jejich třetího dne vstane z mrtvých, neb tomu nevěřili, neb o tom byli v pochybnostech. — Jestliže ve slib Kristův věřili, proč by se byli zbytečně vydávali v jistá nebezpečství? . . . Nebylo jim ničeho více třeba, než vyčkati tří dnů. — Nevěřili-li v možnost zmrtvýchvstání, pak by rozhodně soudili, že jím byli sklamáni, viděli by, že se s jeho slibem návratu k životu hroutí se zároveň vše, co pro ně učinil. Záměr jejich, v jehož zdar věřili, byl by býval zničen nadobro. Prostá mysl a bázeň, kterou osvědčili tolikerými důkazy, by jim velela buď

⁶⁾ Chauvin: Jésus Christ., str. 24.

se ztratiti židům s očí, neb je žádati za prominutí klamu, jehožto byli bezděčnými spoluvinníky. — Byli-li v pochybnostech, pak by jim táž prostá mysl a táž bázeň byla řekla, aby se na tři dny skryli a vyčkali, na které straně se ukáže pravda a moc. — V žádném však z těchto případů nebylo by jich nic s to přivésti na myšlenku tělo Ukřižovaného ukrásti.«

7. A ještě dále! Když se již rozumný člověk uchýlí k podvodu a klamání jiných, hledí tím pro sebe něco vyzískati. Co by však byli mohli očekávati apoštolové od podvodu, který jim židé podkládali? Bohatství? — Byli chudými jako jejich Mistr až do posledního okamžiku. Slávu, cti, hodnosti? — Věděli přece dobře, co jim řekl Kristus:⁷⁾ »A budete v nenávisti všechněm pro jméno mé.« Pohodlí? Věděli i o slovech jeho dalších:⁸⁾ »Každý, kdo vás zabije, domnívati se bude, že by tím Bohu sloužil.« Ne! Apoštolové nemohli od ukradení těla Kristova na této zemi očekávati nejen nic dobrého, ale právě naopak jen stále pronásledování, utrpení, žaláře a násilnou smrt. Rovněž tak by byli nemohli očekávati ničeho ani na onom světě. Proč by se byli tedy k podvodu utíkali?!

8. Konečně při tomto domnělém ukradení nebyl nikdo svědkem očitým. Nikdo ho nedokázal a dokázati nemůže. Ono je pouhou do-

⁷⁾ Mar. XIII., 13.

⁸⁾ Jan XVI., 2.

mněnkou, kterou vymyslili nepřátelé božství Kristova. Dnes se jím může spokojiti nějaká nesoudná nevěrecká duše, ale nikdy ne vážná kritika a věda.

§ 2. *Odpovědi rationalistů.*

1. Vidouce, že se otázka ukradení mrtvoly Krista Pána apoštoly udržeti nedá, vynalezli moderní rationalisté po příkladě Révillově výklad nový: »Tělo Ježíšovo ukradli židé sami.« Tento svůj názor odůvodňují takto:⁹⁾ Zuřivost, kterou židovští pohlavárové planuli proti osobě Spasitelově, byla znova znepokojena čestným jeho pohřbením v novém hrobě. Oni mu připravili smrt plnou hanby a opovržení. Nebylo tedy čestné pohřbení jakýmsi protestem proti nim? Zmrtvýchvstání jeho neměli se sice co obávati. Než nešlo jim o to, aby se hrob proroka galilejského nestal předmětem poutí jeho přívrženců? Aby tomuto nebezpečenství předešli, měli po ruce prostředek velmi jednoduchý: tělo Kristovo buď odstraniti a pohřbiti je na nějakém neznámém místě, neb je úplně zničiti. Přirozeno, že se tak stalo potají a velmi pravděpodobně za přispění vojínů římských, které za tou příčinou podplatili. Tím prý lze také vysvětliti slova svatého Matouše o vojínech podplacených, aby ničeho neříkali. Když pak apoštolové kázali Zmrtvýchvstavšího, členové velerady mlčeli z ohledu na to, aby jim nebylo přiznati, co učinili.

⁹⁾ Chauvin: op. cit. str. 22.

Na tuto námitku dobře odpovídá protestantský professor Edm. Stapfer:¹⁰⁾ »Tato domněnka,« tak praví, »není zajisté žádnou nemožností naprostou. Možnost její její jest však úplně abstraktní. Nic nemůže býti uvedeno na její doklad. Ani jediná událost, ani jediný text, ani jediná, byť i sebe menší, narážka není s to jí dodati váhy. Je to domněnka v pravém slova smyslu úplně nahodilá. Ba, co více: ona je svrchovaně pravdě nepodobná. Byla by to zajisté od velekněží neobratnost zvláštního druhu. Vždyť by tím sami dali apoštolům podklad k víře ve Zmrtvýchvstání . . . Lze si vlastně představit tuto velikou věc: starý Annáš se stává pravým zakladatelem křesťanství? Tu bychom mu byli věru velikými díky povinni. Již tím, že vedl Krista na smrt, že zbaběle žádal na Pilátovi jeho ukřižování, dal světu Boha, umírajícího za jeho hříchy a je smíjejícího na kříži. A v tomto případě však činí ještě něco lepšího: odstraňuje tělo, zuře proti mrtvole nešťastného dítko Nazaretského, dává tento neschválný kněz ve své nenávisti světu Boha zmrtvýchvstavšího.«

2. Dle jiných racionalistů prý to byl zahradník Josefa z Arimathie, který mrtvolu Kristovu pokradmu odnesl a na neznámém místě ukryl. A víte proč? Že prý by mu příchozí pošlapali záhonky a salát. Domyslu tomu hledí dodati váhy tím, že se Kristus zjevil sv. Maří

¹⁰⁾ Chauvin, op. cit. str. 26.

Magd. v podobě zahradníka. — Dle horlivosti, kterou mu racionalisté podkládají, byl by zahradník řádný a poctivý služebník. Bylo by tu však možno, aby se opovážil jednati proti vůli svého pána a zneuctil tělo toho, kterého pán jeho tak slavnostně a s největší úctou ve svém vlastním novém hrobě pohřbil?! A který rozumný člověk může souditi, že by sv. Maří Magdalena, která tak často slovům Krista Pána naslouchala, podobu jeho nesmazatelně v duši vtisknutou měla, pokládala za Krista nějakého zahradníka?! Větší pošetilosti již věru vymysliti ani nebylo lze!

3. Dle rationalisty Schweizera prý to naopak byli neznámí přátelé Kristovi, kteří bez vědomí učedníků tělo jeho přenesli do jiného hrobu. Vysmáli se tomuto »výkladu« i sami racionalisté, pravice, že něco takového bylo »toliko možno ve výmyslech osmnáctého století«. ¹¹⁾

Podobně vysmál se i všem ostatním pokusům vysvětliti zmrtvýchvstání Páně pomocí krádeže sám Strauss. A tím jim také zadal ránu smrtelnou.

Utekli se tedy novodobí racionalisté k »výkladům« novým, ale ještě směšnějším.

4. Dle jedněch se prý skála pod hrobem Kristovým následkem zemětřesení roztrhla, a v trhlině takto povstalé se Tělo propadlo a zmi-

¹¹⁾ Cfr. Trzeciak: *Obraz rozkladu* str. 89.

zelo. Soudí tak na základě zprávy sv. Matouše:¹²⁾ »A aj zemětřesení stalo se veliké.« Toto »vysvětlení« má však tu chybu, že se veliká trhlinasice nachází na místě, kde byl Kristus ukřižován, nikoli však v jeho hrobě.

5. Dle jiných racionalistů při jižní teplotě Tělo během 40ti dnů zpráchnivělo. Vynašli je za tím účelem, aby vysvětlili, proč židé, když se apoštolové jali kázati Zmrtvýchvstavšího, nemohli ukázati na jeho mrtvoly. Zapomněli však při tom, že ani v oněch krajinách mrtvoly tak rychle nepráchnivějí, že byl Kristus před vložením do hrobu — balsamován.

Je patrné, že racionalisté všechny tyto theorie vymyslili pouze proto, aby nemusili přiznati zázraku zmrtvýchvstání Páně.

Jak z předešlých úvah zcela jasně plyne, nebylo Tělo z hrobu ukradeno ani apoštolý, ani židy, ani zahradníkem a vůbec nikým. Byl-li však přes to již třetího dne hrob prázdný, pak není možno nic jiného, než že je pravdivá:

§ 3. *Odpověď přátel Kristových.*

Odpovědí jejich je: »vstal z mrtvých«. Tak hlásají jednými ústy apoštolové, učedníci Páně, zbožné ženy a přemnozí přátelé Kristovi celému světu již za několik málo dní po jeho ukřižování. A jak hluboce jsou v této pravdě přesvědčeni! Vizme jen apoštolý: Ačkoli na

¹²⁾ Mat. XXVIII., 2.

něco podobného za doby ponížení svého Mistra takřka ani ve snách nepomyslili, přece již za tři dny jsou v hloubi srdce svého co nejpevněji přesvědčeni, že — vstal z mrtvých. V tomto přesvědčení jich není s to zviklati ani rozšiřovaná pověst o ukradení Těla, ani zákazy vele-rady, ba ani největší utrpení a násilná smrt. Podobně tomu je i u ostatních přátel Kristových. A není také divu! Vždyť oni Zmrtvýchvstavšího na vlastní oči *viděli*. Na tuto podmínku uvěření jejich odvolává se sv. Petr slovy ¹³⁾: »Toho Ježíše vzkřísil Bůh, čehož my všichni svědkové jsme.«

Zjevil se Ježíš Kristus jedenáctkrát:

1. Sv. Maří Magd. v zahradě u prázdného hrobu.

2. Svatým ženám na cestě do Jerusalema.

3. Sv. Petrovi.

4. Dvěma učedníkům do Emaus jdoucím.

5. Apoštolům shromážděným ve večeradle za nepřítomnosti Tomáše.

6. Týmž apoštolům u přítomnosti Tomáše.

7. Sv. Jakubovi menšímu před nanebevstoupením.

8. Sv. Petrovi a několika jiným apoštolům u jezera Genezaretského.

9. Apoštolům a více než pěti stům bratří na hoře v Galilei.

10. Učedníkům v den svého nanebevstoupení.

¹³⁾ Sk. ap. II., 32.

11. Sv. Pávlovi na cestě do Damašku.

Jak z uvedených zjevení patrně, neviděli tito vyvolení Krista pouze jednou, ale *častěji*. Ba oni měli příležitost pozorovati jej tak, aby se jasně přesvědčili, že to není žádný »duch«, nýbrž skutečný Ježíš Kristus ve vzkříšeném *těle*. Kristus Pán s nimi častěji *mluvil*, s nimi *chodil*.

A přece i tu apoštolové nevěřili jen tak lehce! Zřejmo to z jejich chování při prvním zjevení ve večěradle. Kristus stál již uprostřed nich; a mluvil k nim: ¹⁴⁾ »Pokoj vám! Jáť jsem, nebojte se.« Než oni přes to se domnívali, že by ducha viděli. Dává jim tedy Ježíš důkazy své tělesnosti nejpatrnější, ukazuje jim své ruce a nohy, vybízeje je: ¹⁵⁾ »dotýkejte se a vizte; nebo duch nemá těla a kostí, jako mne míti vidíte«; žádá si podati něco k jídlu, a požívá před nimi z pečené ryby a plásti medu. Vrchol nedůvěřivosti vidíme na sv. Tomáši, který apoštolům, vypravujícím mu: ¹⁶⁾ »Viděli jsme Pána«, odpovídá: »Leč uzřím v rukou jeho bodení hřebů, a vpustím prst svůj v místo hřebů, a ruku svou vložím v bok jeho, neuvěřím.« A hle, Kristus podvoluje se i tomuto nejvyššímu zkušebnímu důkazu a Tomášovi dí: »Vlož prst svůj sem, a viz ruce mé, a vztáhni ruku svou, a vpust' v bok můj; a nebudiž nevěřící, ale věřící.« Byť

¹⁴⁾ Luk. XXIV., 36. — ¹⁵⁾ Jan XX., 25. — ¹⁶⁾ Luk. XXIV., 37.

by se i nedalo souditi, že Tomáš skutečně vložil prst svůj v »bodení hřebů« a ruku v bok Kristův, přece se jistě těla jeho dotýkal. A výsledek toho zkoumání. Přesvědčil se i on a zvolal: »Pán můj a Bůh můj.«

Máme tedy důkazů více, než dosti, že Ježíš Kristus volal z mrtvých skutečně,

Hlava druhá.

N á m i t k y.

§ 1. *Proč se Kristus neukázal také svým nepřátelům?*

Tuto námitku činí evangelický profesor K. Harnack soudě takto: ¹⁾ Faktum, že přívrženci a přátelé Ježíšovi byli přesvědčeni, že jej viděli, zvláště když zároveň sami prohlašují, že se jim zjevil v nebeské slávě, nepodává badateli, jemuž vážně jde o zjištění dějinných událostí, ani nejmenší příčiny k tvrzení, že Ježíš v hrobě nezůstal.«

Harnack tu tedy odmítá svědectví přátel Kristových právě z toho důvodu, že byli jeho přáteli. Než jakým právem? Svědectví přátel nelze přikládati váhy pouze tenkrát, jsou-li to lidé nespolehliví a klamáni schopní. Byli však takovými apoštolové a jiní přátelé Kristovi? Sami rationalisté přiznávají, že byli poctivci.

¹⁾ Dogmengesch. 2. vyd., I. díl., str. 75.

Rovněž jsme si již dokázali, že apoštolové ani klamati nemohli. Proto také svědectví jejich na váze nikterak netratí.

A táže-li se Harnack po příkladě pohan-ského filosofa Celsa, proč se také neukázal Kristus svým nepřátelům, pak odpovídáme:

1. Stalo se tak proto, že by to bylo marným. Konal přece Kristus před nimi zázraky přemnohé, jejichž nadpřirozeného původu nemohli upříti. A uvěřili v něho? — Připisovali je ďáblovi. Ba nepomohlo ani nic, když jim Pán Ježíš i tuto námitku vyvrátil, — neuvěřili přece. Ještě nedlouho před svou smrtí dal jim Kristus skvělý důkaz své nadpřirozené moci: vzkřísil před očima jejich Lazara, který již čtyři dny ležel v hrobě. A nepohnul jimi ani tento zázrak. Práhli pouze tím více po smrti jeho; ba i Lazara chtěli usmrtiti. Prospělo by tedy bývalo, kdyby se jim Kristus po svém z mrtvých-vstání ukázal? — Zajisté nikoliv. Roznítla by se tím ještě více jejich zuřivost a zatvrzelost. Který rozumný člověk by však mohl žádati na Kristu, aby konal pokusy, o kterých již předem věděl, že budou marny?!

2. A kdyby se i přes to Kristus svým nepřátelům přece zjevil, čím by to od něho bylo? Již svým zjevením by jim jaksí pravil: »Vizte, přece jste nezvítězili vy, ale já.« A to by od něho byla škodolibost, výsměch a pýcha. Srovná-valo by se to však se svatostí jeho? — Nikoli. A pokorným přece zůstal Kristus i po svém

vzkříšení. Tvrdí-li Harnack, že se zjevoval »v nebeské slávě«, nemá pravdu. Vždyť se ani nikde nepraví, že by se byl zjevil pouze v takové slávě, v jaké se zjevil třem apoštolům při svém proměnění na hoře Tábor. On se apoštolům zjevoval, ale svou nebeskou slávu před nimi skrýval.

3. Jak připomíná Müllensdorff,²⁾ bylo již vykupitelské dílo Kristovo dokončeno. A tím také minul čas, kdy se Ježíš všemu lidu židovskému poznati dával, a své božské poslání mu dokazoval. Národ židovský v celku byl již zavržen. Zavražděním Syna Božího se dalšího jeho veřejného vystupování učinil nevhodným. Proto se také Ježíš po svém zmrtvýchvstání nezjevoval »všemu lidu, ale svědkům od Boha předzřízeným.«³⁾

4. Ostatně tvrzení Harnackovo, že nikdo z odpůrců Kristových jej po jeho smrti nespatriil, se nezakládá na pravdě. Vzpomeňme si jen, jak zatvrzelým nepřítelem Kristovým byl sv. Pavel před svým obrácením; jak zuřil, kdy slul ještě Šavel, pomstou a dychtil po vraždění učedníků Páně. A právě jemu se Pán Ježíš zjevil. Učinil tak proto, že o něm věděl, že nenávisť jeho nezaslepila v něm, jak tomu bylo u ostatních nepřátel, lásky ku pravdě; učinil tak u vědomí, že se stane nádobou jeho vyvo-

²⁾ Der Glaube, in den Auferstandenen str. 130.

³⁾ Skut. ap. X., 41.

lenou. — A právě tento sv. Pavel vydal největší svědectví o zmrtvýchvstání Páně. Na mnohých místech ve svých listech jasně tvrdí, že se Kristus v těle lidském zjevil i jemu.

§ 2. Evangelická vypravování o zmrtvýchvstání Páně nemají prý historické ceny.

Strauss tuto námitku formuluje takto: Zmrtvýchvstání je nedostatečně stvrzeno, neb *a)* svědectví v evangeliích nepocházejí od očitých svědků, *b)* evangelia neshodují se mezi sebou v popisech zmrtvýchvstavšího, *c)* ba i sobě na četných místech odporují.

ad *a)* Že o zjeveních vypravují kromě sv. Matouše a Jana, svědků to očitých, také sv. Marek, Lukáš a sv. Pavel, kteří vypravují pouze to, co slyšeli, je to nějakým důkazem proti věrohodnosti jejich zpráv? Od kdy pak jsou očití svědci jedinou důkaznou autoritou? Jakým právem by kdo mohl zavrhovati svědectví sv. Marka a Lukáše, kteří psali pod vlivem svědků očitých? Je ostatně o sv. Markovi jisto, že on svědkem očitým nebyl? Vždyť se dá vším právem předpokládati, že byl jedním ze 72 učedníků Kristových. Ostatně kdo jiný je autorem jeho evangelia, než sv. Petr?! Psalť sv. Marek z návodu a dle vypravování sv. Petra! A nedlel i sv. Pavel ve společnosti apoštolů, kteří zajisté, jako on jim vypravoval o zjevení svém, vypravovali opět jemu o zjeveních ostatních?!

ad b) Pokud se těla Kristova po zmrtvýchvstání týče, jeden z evangelistů prý praví, že měl tělo organické, které přijímalo pokrm, druhý pak, že měl tělo duchové, které procházelo zavřenými dveřmi, konečně pak prý i vypravuje jeden a týž spisovatel, obojí zároveň.

Pravda je, že sv. Matouš a Marek nevypravují tak podrobně o zjeveních Páně, jako sv. Lukáš. Nezmiňují se na př., že Kristus před apoštoly jedl. Než jakým právem by z toho bylo lze souditi, že sv. Lukáš přikládal zmrtvýchvstavšímu jiné tělo, než sv. Matouš a Marek?! Každý z nich přece psal evangelium za určitým cílem a uvedl v něm to, co uznal za potřebné.

ad c) Evangelia prý si dále odporují. Než pak často jak racionalisté vidí odpor tam, kde ho ve skutečnosti není. Vizme toho ukázkou:

Stapfer na př. namítá, že sv. Marek má za to, že zmrtvýchvstání a nanebevstoupení se událo téhož dne, kdežto jiní opět tvrdí, že tyto dvě události byly odděleny dobou čtyřiceti dnů.

Tento »odpor« se však lehce vysvětlí každému, kdo ví, proč sv. Marek evangelium psal. Úkolem jeho bylo dokázati, že Kristus Pán je Syn Boží. Čím by to však mohl lépe dokázati, než jeho zmrtvýchvstáním a nanebevstoupením? Proto také, vyličiv zmrtvýchvstání, rychle spěchá ke konci a píše: ⁴⁾ »Vzat jest do nebe a sedí na pravici boží.«

⁴⁾ Mark. XVI., 19.

Nuže, kde z jeho vypravování plyne, že by nevěděl o čtyřiceti dnech, po kterých Kristus teprve na nebesa vstoupil?!

Jindy by se odpor racionalistům lehce vysvětlil, jen kdyby dobře znali místopis Palestiny.

Namítají na př., že sv. Matouš mluví o prvním zjevení se učedníkům v Galilei, kdežto jiní evangelisté je líčí v Jerusalemě neb v jeho okolí.

Racionalisté, činíce tuto námitku, zapomněli, že kromě země Galilee byla také v Judsku na severním vrcholu hory Olivetské víska, která se rovněž jmenovala Galilea. Jméno to dostala odtud, že se v ní měli ve zvyku ubytovávat galilejští poutníci do Jerusalema. Tento název její se udržel až do XVII. století a byl zvláště v prvních dobách po Kristu všem židům dobře znám. A v této judské Galilei se Kristus Pán apoštolům poprvé zjevil, jak potvrzují již Tertulian⁵⁾ a nejnovější výzkumy.⁶⁾ Sv. Matouš, píše pro židy, přidržel se tohoto názvu a mluvil o zjevení Ježíšově v Galilei v Judsku, chtěje tím i místo zjevení co nejbliže určit. Evangelistům, píšícím pro Římany neb Řeky, kteří o takové malé vesničce nevěděli a lehce by byli mohli mysliti na zemi Galilei, nebylo lze této podrobnosti uváděti. Udávají tedy za místo tohoto zjevení Jerusalema neb blízké okolí.

⁵⁾ Apolog. 21.

⁶⁾ Acta Pilati, pocházející dle Tischendorfa z první polovice druhého století.

Podobně se dají lehce vysvětliti i ostatní »odpory« v evangeliích ohledně zmrtvýchvstání, jen když se, jak připomíná protestant Greiner, ⁷⁾ »člověk drží spravedlivých zásad. Žádný přece evangelista nebyl povinen psáti o zjeveních všech. Každý vypravuje svým způsobem, co viděl, co mu podrobně utkvělo v paměti, co mu pověděli očití svědkové, neb co pokládal za vhodné pro své evangelium. Rozluštění zdánlivých odporů třeba hledati v evangeliích samých, a nemožno žádati úplné shody i v nejmenších podrobnostech.«

Vždyť přece evangelisté byli prostí lidé, jak vtipně připomíná Godet, ⁸⁾ kteří o budoucích kritikách nevěděli!

§ 3. Vypravování evangelická prý jsou pouhé »mythy« a »lidové legendy.«

Byla doba, kdy se racionalisté snažili všechny zázraky v evangeliích »vysvětliti« pomocí bájí. Ký tu div, že se pustili také do zázraku hlavního, zmrtvýchvstání, a hleděli jej vysvětliti dle své metody. Rationalista Stapfer to činí takto: ⁹⁾ »Přenesme se do prvního století; představme si ne lidi nynější, nýbrž tehdejší židy a učedníky Ježíšovy před prázdným hrobem jejich Mistra. Je něco přirozenějšího, než

⁷⁾ Cfr. Trzeciak, op. cit. str. 60.

⁸⁾ Cfr. Chauvin, op. cit. str. 36.

⁹⁾ Cfr. Chauvin, op. cit. str. 39.

že jim přišlo na mysl: snad přišel k životu; snad tělo jeho oživilo?« Tato pověst se dle racionalistů rychle rozšířila mezi lidem. Jedni jí sice nevěřili a pravili: je to pouhá smyšlenka. Druzí však tvrdili, že je to pravda, a pochybovače tak přesvědčili.«

Něco takového prý bylo zcela lehce možným následkem jejich víry v možnost zmrtvýchvstání. Na doklad tohoto svého tvrzení se dovolávají odpovědi apoštolů na otázku Kristovu, kým praví lidé býti Syna člověka:¹⁰⁾ »Někteří Janem Křtitelem, jiní pak Eliášem, jiní pak Jeremiášem, aneb jedním z proroků.« Pokládali-li prý tedy židé Krista za zmrtvýchvstavšího Jana Křtitele, Eliáše, Jeremiáše, nebylo prý také nic nemožného, že se domnívali, že oživnul on sám.

Podobně prý i vznikly legendy o zjeveních.

Tento »výklad« byl by sice velmi hezký, jen kdyby neměl některých vad.

1. Je sice pravda, že se židé domnívali, že Kristus je jedním ze zemřelých proroků; tím však nemyslili nikdy, že by ten neb onen prorok vstal z mrtvých, nýbrž domnívali se pouze, že duch jeho mešká v duši Ježíšově, a z něho mluví a skrze něho jedná. Tím také již předem lehkost víry jejich ve zmrtvýchvstání před soudným dnem padá.

2. Představme si i my apoštoly, kterak stojí u prázdného hrobu Kristova. Sudme však

¹⁰⁾ Mat. XVI., 14.

při tom beze všech předsudků. Bylo by možno něco jiného, než že by usoudili zcela přirozeně totéž, co usoudila prostá žena, sv. Máří Magd.: »*vzali* Pána mého«?! Aby jim přišlo na mysl zmrtvýchvstání, pak by také již dříve po něm museli toužiti a je očekávati. Na něco takového však nevzpomněl ani jediný ze všech přátel Kristových. Důkazem toho je, že hned po sejmutí Těla s kříže nemyslili na nic jiného, než na balsamování a řádný pohřeb. Jak málo na něco takového pomýšleli, je patrné z chování zbožných žen, které byly ještě třetího dne celé zaujaty dokončením balsamování a starostí, kdo jim odvalí kámen ode dveří hrobových.

Pokud se učedníků Páně po jeho smrti týče, můžeme směle říci, že neztratili-li víry v něho úplně, mnoho jim do toho již nechybělo. Jejich pochybnost, hraničící již s nevěrou, se zračí nejlépe v rozmluvě jejich s Ježíšem na cestě do Emaus. Kristu Pánu bylo jim otvírati Písmo sv., dokazovati, že bylo třeba, aby Ježíš trpěl, umřel a zmrtvých vstal, jinak že by světa nevykoupil.

3. A že apoštolové rozšířili pověst o zmrtvýchvstání Páně? Není tato domněnka přímo směšná, vzpomeneme-li si na chování apoštolů, když se jim Kristus zjevil? Viděli jej na vlastní oči, mluvil k nim, ukazoval jim své ruce, nohy a tělo, jedl před nimi, a oni přece pochybovali, váhali, a jen pozvolna se podrobovali neklamné skutečnosti. A tito apoštolové, že by si byli

zmrtvýchvstání vymyslili a pověst o něm rozšířili? Že by tito apoštolové i pochybovače přemluvili, aby uvěřili také? Jak málo by jim to bylo platno, kdyby se o něco takového byli i pokusili! Je to opět patrné z chování sv. Tomáše, který, na všechna tvrzení jejich: »Viděli jsme Pána,« stále jen odpovídal: ¹¹⁾ »Leč . . . vpustím prst svůj v místo hřebů a ruku svou vložím v bok jeho, neuvěřím.«

4. A jak konečně vysvětlí racionalisté onu velkou změnu, která se s apoštolý stala? Z nejhlubšího smutku v nejvyšší radost a nadšení se neprobudí nikdo na pouhá slova: snad to není přece tak zlé, snad se vše obrátí k dobrému. Jak by tedy bylo lze ono hrdinné nadšení apoštolů, o kterém jsme již mluvili, vysvětliti pomocí ledajakých bájí a legend?!

Můžeme tu vším právem říci s dr. Trzeziakem: »Všeobecně známa byla a je nenávisť racionalistů ke Kristu; není tedy divu, že v této nenávisti ztratili i vlastní rozum.«

§ 4. Vidění subjektivná.

Úzce s touto odbytou námitkou souvisí další pokus racionalistů vysvětliti zmrtvýchvstání a zjevení pomocí vidění subjektivních, hallucinací. Zástupci tohoto výkladu jsou v Německu Strauss, ve Francii Renan.

Co jsou hallucinace? Jsou to smyslné vněmy beze všeho objektivního významu. Člověk se

¹¹⁾ Jan XX., 25.

tedy na př. domnívá, že něco vidí, a zatím ve skutečnosti nevidí nic.

A tak tomu prý bylo i u apoštolů a přátel Kristových. Následkem chorobně zrušené obrazotvornosti prý se domnívali, že Krista vidí, ač to byl pouhý klam smyslů. — Než jak tento chorobný stav u nich nastal?

Rationalisté s Renanem v čele jej vysvětlují takto: Ztrátu svého Mistra a shroucení všech nadějí v něho skládaných nesli učedníci velmi těžce. V tomto bolu jim napadla myšlenka útěchy, že snad přece není ještě vše ztraceno, že by i s onoho světa mohl do díla svého zasáhnouti a dopomoci mu k vítězství. Tato myšlenka jim tanula na mysli stále živěji a živěji, až konečně přešla ve vědomí, že jim na pomoc přichází. Zprvu jej viděli v duchu, kterak, ač neviditelný, mezi nimi dlí. Brzy však dospěli ve svém pobloudění tak daleko, že se domnívali, že jej vidí v těle jeho, že s ním mluví a se ho dotýkají. Dle Renana takovouto hallucinací byla nejdříve postižena sv. Máří Magd., když prodlévala u hrobu. Ta prý to vypravovala apoštolům a nakazila i je, že i oni viděli Mistra, kterak se jim zjevuje, ba že hleděl jeden druhého ve »viděních« předstihnouti.

Zakládá se tento »výklad« na pravdě? Ve jménu vědy jest nám rozhodně zvolati: nikoliv.

1. Vědecky je totiž jisto, že vidění reprodukuje na venek pouze to, co má člověk předem již v duši umístněné. Aby tedy apoštolové mohli

vidění míti, bylo by nutně třeba, aby již předem ve zmrtevýchvstání věřili. Dokázali jsme si však již, že apoštolové v ně nejen nevěřili, ale vši silou vůle své se mu stavěli na odpor; že teprve smyslové jejich: zrak, sluch a hmat jim toto přesvědčení vnutily.

2. Rovněž je jisto, že obraz osoby věděním vyvolané jí je tak velice podoben, že ten, kdo vidění má, ji na první pohled pozná. Bylo tomu tak u učedníků Páně? Opět nikoli. Pokládali jej za zahradníka, pocestného . . . Ba trvalo to dosti dlouho, než se přesvědčili, že to jest skutečný Kristus, který u nich dlí.

3. Dále potvrzuje věda, že ten, kdo vidění má, je také přesvědčen, že to je pouhé vidění a nikoli něco objektivního, tělesně skutečného. Věří-li pak přece v objektivní skutečnost vidění, pak to lze vysvětliti pouze dvojím způsobem: buď soudí toliko na základě jediného smyslu, jako na př. zraku neb sluchu, anebo to s jeho rozumem »není v pořádku,« t. j. že má sice hallucinace, při tom však je šíleným. Než kdo by se opovážil říci o apoštolech, že tenkrát, když se jim Kristus zjevoval, byli *šíleni*?! Evangelia, dějiny církve nám jednohlasně volají, že na tom není ani zbla pravdy. — A že by se byli dali svěsti svědectvím pouze jednoho ze smyslů.« Opět nepravda! Učedníci ve Zmrtvýchvstavšího uvěřili teprve tehdy, když jej na vlastní oči *viděli*, na vlastní uši *slyšeli*, vlastníma rukama se ho *dotýkali*. A to se stalo ne

jednou, ale po *vícekráte*. Oh ne, nebyli apoštolové tak lehkověrní, jak by je racionalisté rádi učinili, oni byli malověrní stále. Nevěřili ani ženám, zvěstujícím, že Krista viděly, pochybovali nejen o jejich zvěsti, ale i o jejich rozumu; nevěřili o zmrtvýchvstání svědectví vydávajícím andělům, nevěřili jedni druhým, ba nevěřili ani sami sobě. Je přece známo, že se sami domnívali, že mají nějaké vidění, že to je pouhý »duch«, co vidí. Uvěřili-li však přece, pak je jisto, že viděli něco více, než pouhého »ducha«, že viděli samého Krista Pána ve skutečném jeho těle.

4. Vzpomeňme si na všechny případy, které se o viděních vypravují: byl jimi kdy kdo přeměněn tak, aby se odhodlal ke skutkům, sahajícím daleko nad síly, jak tomu bylo u apoštolů? Zase nikoliv. Jak by tedy bylo lze vysvětliti onu změnu, která se s nimi stala, když by byli neviděli něco více, než pouze nějaký klamem smyslů vytvořený obraz Ježíšův?!

5. A kdyby jej byli viděli pouze jeden, dva z učedníků, — nuže buďsi. Krista však viděli apoštolové všichni najednou, ba vidělo jej lidí více, než pět set! Byli by snad bývali hallucinováni všichni? Dr. Goi sice vypravuje o vidění, které měl větší počet lidí; praví však ihned, že *všichni* přítomní vidění neměli. Jak by tedy bylo možno, aby se nenašel mezi celými pěti sty učedníků ani jeden jediný, který by Krista »v duševním pomatení« neviděl?!

6. Je pak dále rovněž jisto, že apoštolové tato »vidění« měli již třetího dne po smrti Krista Pána. Potvrzují to nejenom evangelia, ale i zavedení svěcení neděle; dne to, kdy Kristus Pán z mrtvých vstal a již se zjevoval. Aby však někdo byl hallucinován v tak krátké době, je dle vědeckých výzkumů naprosto nemožno; k tomu je třeba doby mnohem delší. Co tato vědecká jistota způsobila potíží Straussovi!

A na tom není ještě dosti! Dle přiznání samého Renana se hallucinace množí bez ustání, trvají déle, než celý rok, a nekončí se u všech stejnou dobou. Učedníkům se však zjevoval Kristus pouze po čtyřicet dní, a pak byl již konec. Vzpomeneme-li si na všechny potíže, které tato vědecká pravda způsobila opět Renanovi, musí nám ho býti skutečně líto.

7. Ba konečně co nadělala celá tato theorie o viděních potíží racionalistům všem, kteří se ji snažili obhájit! Co se jen za tím účelem napřekrucovali Písma sv.! Aby ji mohli udržeti, zavrhují svědectví sv. Lukáše, že apoštolové učedníkům, vrátivším se z Emaus, řekli, že se též zjevil právě i Petrovi; zamlčují svědectví téhož evangelisty, že zjeveními apoštolové byli zděšeni a přestrašeni; že apoštolové, zvláště Tomáš, se uvěření ve zmrtvýchvstání Páně velice protivili a v ně uvěřili teprve tehdy, když o něm byli naprosto přesvědčeni; zamlčují všechny evangelisty uvedené podrobnosti, jimiž

Kristus po svém zmrtvýchvstání učedníky o své skutečné přítomnosti přesvědčoval atd. Za to však své domněnky stavějí na nepatrnostech a překrouceninách, jak by mnohými doklady bylo lze dokázati. Tak na př. Renan prohlašuje slova Kristova: »blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili,« drze za vynález apoštolů; o sv. Máří Magd., o níž evangelistové po jejím obrácení tak hrdinné skutky vypravují, líčí jako ženu bláznivou, která pokládá neznámého muže za Krista, jen když ji oslovil známým jménem »Maria« a pak se jako »stín« ztratil.

Může však na takovéto straně, proti níž věda svědčí, býti pravda? Mohou míti pravdu ti, kteří si překrucováním a lžemi pomáhají?

Ne, tato theorie se v očích vážné vědy udržeti nedá! Touto pravdou vedeni jsouc, jali se také proti ní bojovati semirationalisté, t. j. rationalisté poloviční, kteří vynašli

§ 5. Vidění objektivná.

Tuto theorii semirationalisté všelijak překrucovávali, až konečně došli »přesvědčení«, že učedníci Páně měli pouhá vnitřní vidění v duši. Tato vidění v nich však nepovstala následkem chorobného vzrušení smyslů, nýbrž buď Kristus sám, neb Bůh jej v nich zjevoval pouze v těle duchovém. Byla prý to tedy zjevení pouze duchová.

Mezi stoupence tohoto »výkladu« patří v Německu hlavně Weisse, Keim, Schweizer, Lotze, Schenkel, ve Francii Stapfer, Sabatier, Ménégos.

Za podklad k ní používají vypravování sv. Pavla o jeho viděních. Jemu se totiž Ježíš jednou zjevil na cestě do Damašku v těle skutečném, vícekrát pak měl pouhá vidění Krista. A tato vidění přenášejí semirationalisté nejen na první skutečné zjevení sv. apoštola Pavla, ale chtějí pomocí nich vykládati i všechna ostatní zjevení přátel Kristových. Při tom se dovolávají slov téhož apoštola Pavla ke Galatským:¹²⁾ »Zjevil Syna svého skrze mne.« Apoštol na tomto místě nelíčí svého zjevení důkladně, nýbrž zmiňuje se o něm pouze povrchně. Přečteme-li však v téže kapitole aspoň tři verše předchozí, poznáme, že apoštol pouze několika črtami podává svůj životopis, který Galatským již odjinud důkladně byl znám. Proto také nelíčí obšírně svého zjevení, nýbrž činí o něm pouhou zmínku jako o věci v podobnostech již známé. Kdo tedy chce o zjevení jeho souditi, třeba mu tak učiniti na základě líčení jeho důkladnějších.

Jakým právem tedy mohou semirationalisté těchto slov zneužívat k odůvodnění své theorie?!

1. Třeba pouze poněkud pozorněji čísti listy sv. Pavla, abychom se přesvědčili, že mu byl rozdíl mezi pouhým viděním a skutečným zjevením v lidském těle zcela dobře znám. Ve viděních jej viděl v pouhé ekstasi, v noci, kdežto na cestě do Damašku bylo tomu zcela jinak. Tam nebyl »vtržen až do třetího nebe«,¹³⁾ nýbrž

¹²⁾ Gal. I. 16.

¹³⁾ II. Kor. XII., 2.

Kristus sám sestoupil k němu na zemi a svým osobním a tělesným zjevením způsobil v něm onu velikou změnu, která se s ním stala. Že takto jej viděl a slyšel, potvrzuje on sám na místě nejednom. Když by však to zjevení, které měl na cestě do Damašku, bylo pouhé vidění, nebyl by na těch místech, kde mluví v zjeveních skutečných, — *lhal*? Jakým právem by mohli semirationalisté sv. Pavla, který pro pravdu, když ji poznal, jen hořel, viniti ze lži?!

Nesmí se pak přehlédnouti, že Šavel byl zarytým pronásledovatelem Krista, že byl muž učený. A tento učený pronásledovatel, že by se dal obrátiti pouhým ekstatickým viděním?! Ne, to byla čirá pravda, na kterou Šavel nazíral, a která zachvěla jím tak, že na celém těle se třásl.¹⁴⁾

2. Než semirationalisté viní touto svou teorií i apoštoly ze lži. Ti přece tvrdí, že Krista viděli v těle jeho, že ho slyšeli, že se ho dotýkali, že před nimi jedl. Nebyla by to lež od nich, když by to nebylo pravda, a oni měli pouhá vidění?! Řekli jsme si však již, že sami plnokrevní rationalisté je uznávají za poctivce, kteří lži schopni nebyli.

3. Semirationalisté konečně sice v Boha věří, ale viní ze lži i jeho. Či čím by to bylo od něho, když by učedníkům zjevoval pouhá vidění a přitom je nechal v domnění, že mají před sebou skutečného Krista?!

¹⁴⁾ Sk. ap. IX., 6.

Tedy až k tak nešťastným koncům se dali svěsti semirationalisté touhou zalíbiti se racionalistům a upříti tělesné zmrtvýchvstání Páně, že viní ze lži sv. Pavla, apoštoly, ba i Boha!

§ 6. Vidění telepathická.

V tomto ohledu bývá často citován následující případ, který uvádí i dr. Goix.¹⁵⁾

Bratr anglického kapitána Russela Colta z Garstherrie v Coatbridge (N. B.), Oliver Colt nalézal se r. 1855 v hodnosti poručíka královských střelců na Krymu při oblehání Sevastopole. Pokud se dalšího týče, slyšme, co napsal kapitán Colt sám:

»V noci dne 8. září 1855 byl jsem náhle probuzen ze spánku a viděl jsem naproti oknu svého pokoje při lůžku na kolenou svého bratra, zahaleného jakýmsi druhem lehké a fosforující páry. Pokusil jsem se mluvit, než nadarmo. Skryl jsem tedy hlavu pod pokrývku, ne snad ze strachu, nýbrž abych sebral své myšlenky. Dospěl jsem k úsudku, že to snad je pouhá představa, vyvolaná účinky měsíce na ručník neb nějaký jiný předmět. Než, pozvednuv oči, viděl jsem ještě svého bratra, patřícího na mne dojemným, prosebným a smutným zrakem. Pokusil jsem se opět mluvit, než zdálo se mi, jako bych měl jazyk spoutaný.«

¹⁵⁾ Goix: op. cit. str. 83.

»Seskočiv s lůžka, vrhl jsem pohled na protější okno a viděl jsem, že měsíc nesvíti; byla tma, a slyšel jsem, kterak dešť silně bije do oken. Obrátil jsem se a spatřil jsem ještě svého ubohého bratra Olivera. Zavřel jsem oči, prošel jsem zjevením a bral jsem se ke dveřím svého pokoje.

»Maje již vyjítí, právě když jsem držel dvéře za kliku, otočil jsem se nanovo. Zjevení obracelo zvolna svou hlavu, patříc na mne ještě prosebným a dojemným pohledem. Tu jsem teprve spatřil na pravém spánku ránu, ze které se řinul červený proud. Obličej byl bledý jako vosk; byl průsvitný a rovněž i poněkud načervenalý. Bylo to vidění, které je takřka nemožno popsati; nezapomenu na ně nikdy.«

Zprávy z Krymu, které za patnáct dní potom došly, toto vidění potvrdily, Oliver Colt byl zabit při útoku na hradby kulí do pravého spánku. Po šestatřiceti hodinách byl nalezen kleče na kolenu ve středu hromady mrtvol, které jej v tomto postavení udržovaly.

Podobných případů se vypravuje na sta. Jsou to vidění některé vzdálené, známé osoby, dávající zvěst o své nemoci neb smrti.

Jakým způsobem se dějí, není jisto. Nejvíce se však dnes zamlouvá výklad, který podává dr. Goix:¹⁶⁾ »Osoba, která vidění má, a osoba, která se zjevuje, na sebe vzájemně do dále působí způsobem čistě duševním.«

¹⁶⁾ Goix: op. cit. 85.

Ôstatně netřeba zde tuto otázku luštiti; nám se jedná o to, zda by snad nebylo lze těmito viděními, kterým v Anglii dali jméno telepathické, vysvětliti zjevování Krista jeho přátelům. — Je to možno.«

1. Kapitán Colt ve svrchu uvedeném případě praví, že kráčel skrze vidění. Z toho tedy plyne, že to, co viděl, nebylo žádné skutečné tělo lidské. Kristus však měl po svém zmrtvýchvstání tělo *skutečné*.

3. Jak z uvedeného zjevu kapitána Colta a téměř ze všech, které se v tomto ohledu vypravují, je patrné, zakládají se takováto vidění na stvrzení pouze jediného smyslu zraku. Pouze pranepatrnou výjimku tvoří vidění, která vydala rovněž lidský hlas. A i v těchto málo případech to bylo několikráté pouhé bručení beze vší článkované, srozumitelné řeči. Ba může se i někdy státi, že se takové vidění člověka i dotkne, jej stiskne a způsobí v něm mrazivý pocit. Než nikdy se nelze tomu, kdo vidění má, tohoto vidění skutečně *dotknouti*. Apoštolové však tělo Ježíšovo nejenom viděli, je mluviti slyšeli, ale se ho i *dotýkali*.

3. Vidění telepathická se neopakují. Pouze v jednom případě, který vypravuje Cicero¹⁷⁾ se událo zjevení téže osoby po dvakráté. Zjevil se totiž v městečku Megaře počestný svému příteli poprvé v tom okamžiku, kdy se jej hostinský,

¹⁷⁾ Cicero: De divinatione, liber I., 27.

u něhož byl na nocleh, chystal zavraždit; po druhé pak za nedlouho potom, jsa zavražděn, s prosbou, aby aspoň vraždy jeho nenechal bez trestu. — Kristus Pán se však zjevoval po celých 40 dní!

4. Takováto vidění se dějí v okamžiku smrti neb velikého nebezpečení života. — Kristus Pán však byl již tři dny mrtev, kdy se zjevil sv. Máří Magdaleně.

Na zjevu je na první pohled viděti smrt neb hrůzu z velikého nebezpečení. — Bylo tomu tak u zjevů Kristových?

Dostává se těchto vidění zpravidla osobě jediné a nikdy ne většímu počtu osob. — Kristus Pán však zjevil nejenom apoštolům všem zároveň, ale i více než 500 učedníků.

Takováto vidění osob se přiházejí pouze lidem v blízkém přátelském styku s nimi žijícím. — Byl snad sv. Pavel před svým obrácením přítelem Kristovým?

Z těchto důvodů je tedy zcela jasně patrné, že zjevení Kristova byla něčím zcela jiným a nesoúvisela docela nic s viděními telepathickými.

§ 7. Vidění teleplastická.

Těmito viděními třeba rozuměti zjevy, kterých se je možno i dotýkati. Na základě pozorování učenců Crookesa v Anglii, Zoelnera v Německu, Lombrosa v Itálii a j. o skutečnosti jejich nelze pochybovati. Dotýkati se jich možno

proto, že jakýmsi druhem materialisace, ztělesnění, nabývají duchové těla ze zvláštní neznámé látky, které jedni dávají jméno perisprit, druzí tělo astralné.

Tyto zjevy jsou velmi řídké. Zvláště řídkým je zjevení těla celého. Takřka vždy lze viděti pouze buď ruku, buď hlavu, buď poprsí. A i tu bývá ještě nejčastějším zjevení ruky. Takovéto ruce měl také příležitost pozorovati anglický učenec Crookes. Výsledek svého pozorování popsal takto: ¹⁾ »Někdy vypadají jako mráček mlhy, mající podobu ruky, jindy opět působí dojmem úplně živé ruky lidské.« Jedenkrát uchytil Crookes jednu z těchto rukou, pevně jsa odhodlán nenechat ji uniknouti. Než žádný pokus, ani žádná námaha nebyla učiněna, aby ji pustil, nýbrž ruka se zponenáhla rozkládala v páru a tak se vyprostila z jeho sevření. — Z toho pokusu a ze všech jiných, které byly učiněny, plyne, že tyto zjevy materialisované nemají masa a kostí, že jsou pouze jakýmsi obrazem těla lidského.

1. A toť je již jeden důkaz, že jich nelze vztahovati na zmrtvýchvstání Páně. »Když se Spasitel ukazoval apoštolům ve večěradle«, připomíná Charwin, ¹⁾ zjevoval se pln jsa života, jedl, nechal se dotýkati. Tělo jeho se nerozkládalo pod rukama, které se ho dotýkaly a je uchopovaly. Ba právě naopak Tomáš, nevěřící

¹⁾ Cfr. Antomelli: Lo spiritismo I. díl. str. 40, 41.

¹⁾ Charwin: op. cit. str. 57.

apoštol, mohl za osm dní potom vložití své prsty a svou ruku do blahoslavených ran Ukřižovaného.«

2. Materialisované zjevy teleplastické se nedějí jinak, než pomocí nějaké vhodné osoby, media, z níž se tvoří. Jak již bylo řečeno, dějí se rovněž velmi zřídka; a i tu bývají zpravidla neúplné. Apoštolové však již při prvním zjevení viděli celé tělo Kristovo; viděli je beze všeho prostřednictví nějakého media, beze všeho »cítování.«

3. Kdo zjev teleplastický vidí, ihned také na první pohled ví, že to je pouhý přelud. Než apoštolové opět právě naopak při zjeveních na první pohled byli přesvědčeni, že vidí Tělo skutečné.

4. Ostatně ještě nikdy nebylo pozorováno, že by medium bylo s to vytvořiti nějakou formu osoby známé, dle své libovůle, na př. Mahomeda, Césara, Napoleona atd. Jsouť tyto zmaterialisované zjevy jednou úplně podobné mediu, po druhé pak jsou úplně cizí a všem naprosto neznámé.

Ztotožňovati tedy vidění teleplastických se zjeveními Páně naprosto nelze.

Dokončení.

Za blýskavice lítá jeden blesk za druhým, ale nejen neškodí, nýbrž jak říká náš lid, »blýská se na časy«. Podobně jali se racionalisté pouštěti blesk námitek za bleskem do zmrtevých-

vstání Páně. Nejprve upírali skutečnou smrt Krista na kříži a pouštěli do ní blesky omdlení, kataleptického spánku, zadržetí dechu . . . když pak viděli, že blesky tyto neúčinkují, přiznali smrt Krista Pána skutečnou, ale ihned nové blesky lítaly z per jejich, namáčených v černi nevěrecké zaslepenosti: blesky krádeží, podezřívání evangelistů a evangelií, různých vidění, — ale byla to pouhá blýskavice. Zmrtvýchvstání Páně nejen nevyvrátili, nýbrž dopomohli mu k tím větší jistotě.

Svémi námitkami jenom přispěli k tomu, že je dnes v očích vědy nezvratně dokázána skutečná smrt Krista Pána na kříži; že je nezvratně dokázáno, že ač z hrobu nebyl ukraden nikým, přece se již třetího dne zjevoval apoštolům ve skutečném těle lidském, že je tedy naprostá pravda, co se modlíme: »umřel, pohřben jest, . . . třetího dne vstal z mrtvých.«

Než co z toho plyne? Když Kristus Pán skutečně vstal z mrtvých, pak je také pravý Bůh; božskou pravdou je naše sv. víra, božskou pravdou je i každý jednotlivý článek její; a my, věduce, že věříme této božské, neklamné pravdě, vyznáváme radostně a z hloubi srdce svého: »*Věřím . . .*«

A nevěrci? Jak jsou ubozí! Osvědčují se na nich slova Pascalova: »Jakým nesmyslům musí věřiti ti, kteří nechtějí věřiti pravdě.« Jak velice o nich tento výrok platí, o tom jsme se přesvědčili během celého tohoto pojednání. Tak

nepochybně zjištěné pravdy zmrtvýchvstání Páně uznati nechtějí, ale za to věří různým domyslům a povídačkám rovných sobě nevěrců. Kdo však z nich je upřímný a před pravdou zůmyslně nezavírá oči, tomu je uznati nejen nicotnost všech námitek proti zmrtvýchvstání, ale uznati zároveň i pravdivost důkazů uvedených pro toto zmrtvýchvstání Páně a zvolati zároveň s námi: *Věřím o Kristu, že »umřel, pohřben jest a třetího dne vstal z mrtvých.«*

Použito spisů:

1. Chauvin: »Jésus-Christ, est-il ressuscité«. Paris 1901.
 2. Dr. Goix: »Le miracle«. Paris.
 3. Dr. Trzeciak: »Obraz rozkłudu w protestantyźmie«. Warszawa 1903.
 4. Wüllendorf: »Der Glaube an den Auferstandenen«. Regensburg 1900.
 5. Dr. Sýkora: »Umučení a oslavení Pána našeho Ježíše Krista.« Praha 1896.
-

OBSAH:

	Str.
Předmluva	1
Část první.	
Umřel Ježíš Kristus na kříži skutečně?	4
H l a v a p r v á.	
Důkazy	4
§ 1. Důkazy fyziologické	4
§ 2. Důkazy morální	14
H l a v a d r u h á.	
Námítky	19
§ 1. Kristus Pán na kříži pouze »omdlel«	19
§ 2. Kristus Pán na kříži »usnul« spánkem kataleptickým	23
§ 3. Kristus Pán na kříži smrt »předstíral«	28
Část druhá.	
Vstal Ježíš Kristus z mrtvých?	33
H l a v a p r v á.	
Odpovědi nepřátel zmrtvýchvstání Páně	34
§ 1. Odpověď židů	34
§ 2. Odpovědi racionalistů	40
§ 3. Odpovědi přátel Kristových	43
H l a v a d r u h á.	
Námítky	46
§ 1. Proč se Kristus neukázal také svým nepřátelům	46
§ 2. Evangelická vypravování o zmrtvýchvstání Páně nemají prý historické ceny	49
§ 3. Vypravování evangelická jsou prý pouhé »mythy« »lidové legendy«	52
§ 4. Vidění subjektivná	55
§ 5. Vidění objektivná	60
§ 6. Vidění telepathická	63
§ 7. Vidění teleplastická	66
Dokončení	68

Brožury Tiskové ligy:

≡ **Jest nad námi Bůh?** ≡

Napsal FILIP JAN KONEČNÝ.

Cena 1 K.

V administraci, družstva Vlast přímo objednaná stojí
pouze **60 h.**

„**Reformator Martin Luther** **jakožto záletník!**“

Víry svatováclavské i myšlenky rakouské vyznavačům
i odpůrcům dle historických pramenů vypravuje

Dr. **KAREL L. ŘEHÁK.**

Cena **40 h.**

≡ **Či katolík, či lutherán?** ≡

Napsal Dr. **KAREL L. ŘEHÁK.** — Cena **16 haléřů.**

Objednávky vyřizuje:

administrace družstva Vlast v Praze, č. 570-II.

Nové brožury družstva Vlast.

Luteranství v Čechách až po bitvě na Bílé Hoře.

V Historickém kroužku »Vlasti« přednesl Dr. Karel L.
Řehak. Cena 24 hal.

Pryč se zpovědí!? Od Dra. Aug. Eggera, biskupa
Svato-havelského. Přeložil Fr.
Rymnický. Cena 16 hal.

Má protestantství přednost před ≡

≡ **katolictvím?** Posuzuje a řečníkům na
schůzích katolických doporučuje Th. Dr. K. L. Řehák.
Cena 12 hal.

Objednávky — ale jen za hotové — přijímá a vyřizuje:
admin. družstva Vlast v Praze-II., Žitná ulice čp. 570.

